

Nedopustniški razgovor z Ivanom Kramerjem iz Celja

Pregreti stroj velja ohladiti

Berite na tretji strani

Vsako leto je več ljudi, ki so se naveličali dopustovanja v velikih, hrupnih letoviščih, na polnih plažah, ob živ-žavu kopalcev in »nežnih« zvoških tranzistorjev. Kako čisto drugače je uživati dopust med gozdovi, travniki, njivami, v vaseh z redko posejanimi hišami. Kako

prijetno je včasih in predvsem koristno prijeti tudi za koso, grablje ali kako drugo kmečko orodje.

Zapis o kmečkem turizmu na Koroškem lahko preberete na zadnji strani.

Ljudje z naslovi in brez njih

Preveč nazivov

Vukašin Miljevič

Od 15.000 znanstvenih delavcev iz naše države jih je samo 1000 registrirano v znanstvenih krogih po svetu?! Od približno pet tisoč znanstvenih delavcev v SR Hrvaški pa polovica sploh ni objavila nobenega znanstvenega dela s področja, s katerim se ukvarja.

Skoraj vsi ti, lahko bi rekli, iz armade znanstvenih delavcev so se okitili z zvenečimi naslovi magistrov ali doktorjev znanosti, kar nedvomno kaže, da je prišlo do prave inflacije nazivov. To pa so, kar je prav tako očitno, v dobri meri nazivi brez kritje. Zato je razumljiv krik in vik na to fabriciranje magistrov in doktorjev. Posebej zato, ker od dobrih dela njihovih del, na podlagi katerih so pridobili tisti »dr« ali »mag«, znanstvena misel ali združeno delo sploh nimata nobene koristi. Pridobivajo se zveneči nazivi zaradi naslovov, raznih beneficij, boljšega položaja, višjega zaslužka, razen tega pa pogosto tudi zaradi človeške nečimrnosti. Da je res tako, lahko sklepamo tudi po tem, da so pri nas resnično redki doktorji znanosti, ki so to postali do tridesetega leta starosti.

Ko navajamo te podatke, ne želimo omalovaževati truda in znanja naših znanstvenih delavcev. Posamezniki med njimi v svetovnih razmerah dosegajo opazne uspehe. Toda če ne bi opozorili, da se pri nas stihisjko razvija znanstveni kader in da nimamo usklajenega sistema vrednotenja znanstvenih dosež-

kov, bi samo zapirali oči pred resnico. Ali ne pove dosti tudi naslednji podatek: od približno 400 znanstvenih časopisov, ki izhajajo pri nas, v svetu priznavajo samo dva.

Tako vznemirljive podatke so razgrnili na sestanku pred kratkim ustanovljenega odbora za znanost pri sekciji za izobraževanje, znanost, kulturo in telesno kulturo zvezne konference SZDLJ. Ta odbor so ustanovili predvsem zato, ker ni skoraj nikakšne koordinacije med republikami in pokrajinami, kadar gre za izdelovanje znanstvenih projektov. Še več: slišali smo za podatek, da v naši državi usklajujemo delo samo pri petih odstotkih raziskovalnih projektov. Obenem pa od 5 do 12 odstotkov projektov podvajamo ali pa enostavno prepisujemo.

Ustanovitev tega posebnega odbora pri socialistični zvezi napoveduje, da bo naša družba v prihodnje posvečala več pozornosti znanstvenemu delu. Nadaljnja samoupravna graditev naše družbe in njene materialne in tehnološke osnove je namreč v marsičem odvisna od stopnje razvoja znanstvene misli in znanstveno raziskovalnega dela. Zato znanost nujno potrebuje družbeno valorizacijo, če naj bi se uspešno razvijala. To pa lahko dosežemo samo, če bosta graditev znanstveno-raziskovalnega sistema in razvoj znanstvenega dela postala področje splošnega družbenega pomena.

Nekateri delajo, drugi tarnajo

Janez Sever

MILENA JESENKO, predmetna učiteljica na šoli »Bratje Ribar« v Brežicah, se danes ne spominja več točno, kaj je bilo tisto, kar jo je spodbudilo, da se je z vso svojo mladostno zagnanostjo začela spoprijemati s tujimi težavami. Rodila se je v dneih in času, ki za ljubezen ni bil primeren — 1942. leta v Radovici pri Metliki. Oče partizan, mati aktivistka, potem oče komandant jurišnega bataljona, mati partizanka z otrokom. In ko je prišla toliko pričakovana svoboda, je bilo treba še bolj poprijeti, saj je bilo treba ideje uveljaviti v praksi. Oče je bil zadolžen za zagon kmetijskih zadrug. Družino, z leti se je povečala na šest otrok, je štirinajstkrat selil, dokler se ni izmučen umiril v Mariboru.

»Ko zdaj včasih razmišljam o vseh teh dogodkih se včasih spr-

šujem, kako sem vse to zmogla. Nikoli se nisem branila dela. Včasih je bilo to že dovolj, da so

ti rekli: Prezami še to, ti boš to zmogla... Pa so ti oprtali še kakšno nalogo. Z možem sva gradila hišo, imela sva dva otroka, sama sem pripravljala diplomu na pedagoški, ob vsem tem pa opravljala številne funkcije, da sem kar tekala s sestanka na sestanku. Vendar je šlo. Življenje sva si tako uredila, da sva drug drugega v določenem času razbremenjevala in poprijela tudi za dela, ki niso samo »moška« ali samo »ženska«, kot to še danes ponekod uveljavljajo.

Z resnejšim političnim delom se je začela ubadati že na učiteljski, kot učiteljica pa je seveda nadaljevala v šolskem kolektivu.

»Ne vem, kako je s tem drugod, v prosveti je bilo dolgo časa tako, da so nekateri delali, drugi pa samo jokali, kako niso sposobni, kako nimajo časa, kako...

To se mi je upiralo tem bolj, ker so jokajoči nenehno kritizirali, sami pa niso naredili ničesar, da bi bilo drugače. Do nedavna si težko našel kakšnega, ki bi bil pripravljen priti tudi popoldne nazaj. Zda se to spreminja, ker še tako zaslepljen vidi, da brez sodelovanja vseh ne more iti na bolje.

— Za vas trdijo, da ste »emancipirana« ženska. Kaj je to?

»Bežite, bežite, danes je vsaj pri nas lahko vsaka ženska emancipirana toliko, kolikor to sama želi. V smeh me spravljajo tiste, ki se še vedno borijo za emancipacijo. Drži, vsem ni enako dano, da bi si lahko svoje življenje povsem prikrojile, da bi svoje materinstvo delile s še večjo družbeno skrbjo, z vrtci, možem, materjo, toda njihova samostojnost in odločnost s tem

nista okrnjeni. Po moje gre za delovne navade. Če si delovne navade že v mladih letih privzgojiš tako, da niso samo breme, potem ti nobeno delo ni težko. Zato zamerim ljudem, ki prihajajo na kakšno delo nepripravljeni, saj s tem onemogočajo normalno delo tudi drugim. Tu mislim tudi na sestanke. Koliko bolje in več bi lahko naredili, če nekateri ne bi prihajali na sestanke samo zato, da so tam fizično prisotni. Poglejmo sindikat! Tam, kjer članstvo resnično dela, so uspehi veliki. Za naš kolektiv to lahko trdim. Drži, tudi napake so vmes, toda te se pokažejo šele pozneje, kajti nihče pri takem delu ne želi zavestno delati narobe.

— Včasih je bil učitelj pobudnik vsega utripa v svojem kraju. Danes pravijo, da se delavci iz prosvete premalo vklju-

čujejo v družbenopolitično življenje svojega kraja.

»Naše delo smo uspeli tako pomnožiti, da danes učitelj mnogo več dela kot pred leti, čeprav so, po mojem mnenju, učinki tega dela manjši. Že od nekdaj je tako, da nismo vsi enako pametni. In učiteljeva dolžnost je, da te razlike zmanjša. Toda s tem, ko se brezuspešno ubadajo z dopolnilnim poukom, zanemarjajo dodatni pouk za učence, ki bi s takšnim delom zaradi svojih naravnih sposobnosti mnogo več odnesli v življenje.

Vsega se ne da metati v isti koš. Tudi očitkov ne. Po mojem bo še dolgo tako, da bodo eni delali bolj, drugi pa stali ob strani, tako dolgo pač, dokler ne bodo doumeli, da so izpustili iz rok tisto orožje, ki jim zagotavlja boljši jutri...«

KAJ SMO STORILI

Vrh njihov,
izziv skupen

Milan Govekar

Ena zelo pomembnih nalog sindikatov je, tako poudarjamo, skrb za stabilizacijo gospodarstva.

Za zanimiv primer, kako se velja lotiti dela in ga tudi dobro opravljati, smo pred nedavnim izvedeli v Industriji pohaštva STOL v Kamniku.

Ta delovna organizacija je v letošnje leto, ko slavi že 75-letnico dela in obstoja, »vstopila« z zelo dobrimi rezultati, ki jo uvrščajo v sam vrh slovenske, jugoslovanske in tudi evropske ter svetovne proizvodnje. Dosegli so torej vrh in kot pri vsakem drugem podobnem dosežku se je težje vnovič in vnovič potrjevati kot pa le enkrat »zmagati«.

Vprašanje je torej bilo, kaj storiti, da bi bili prihodnji dosežki tudi dobri, najmanj enaki doseganjem in po možnosti boljši. Ob takih razmišljanjih je s svojim predlogom prišla na dan tovarniška sindikalna organizacija. Ko je namreč med razpravami o zaključnih računih za 1978. leto med drugim ugotavljala dobre rezultate, so podrobnejše analize opozorile še na številne notranje rezerve. Ne v tem, da bi se delavci morali še bolj naprezati, ampak so opozorila merila na organizacijo dela, zmanjševanje vseh vrst izostankov z dela, posebej še »bolniških« zaradi zasebnih opravil in opravkov, nadalje na hitrejšo uvajanje inovacij v proizvodnjo, izboljševanje delovne discipline in podobno. Drži, da je opozarjanje na tovrstne probleme dolžnost in naloga sindikata, ampak sindikat v Stolu se je odločil za korak dlje: spodbuditi tekmovanje med temeljnimi organizacijami, da bi navedene in še druge vrste rezerv tudi izkoriščale v največji možni meri.

Ko razmišljamo o pozivu s tako vsebino se, kajpak, vsiljuje, nekaj povsem »praktičnih« vprašanj. Denimo: kako naj delavci v TOZD tekmujejo v zmanjševanju bolniških izostankov? Na to vprašanje nam je Franc Sikošek, predsednik sindikalne konference v Stolu, takole odgovoril:

»Pri bolniških izostankih dobro vemo, da gre za zelo različne primere. Med seboj pa se toliko poznamo, da vemo, kdaj je nekdo res bolan, oziroma ima bolnike doma, kdaj pa enostavno rabi potrdilo, da mu ni treba de-

lati v tovarni, da bi lahko opravljali poljska ali pa kakšna druga dela. Posamezniki, ki izkoriščajo bolniško za privatne potrebe, sebi morda celo ustvarjajo neko korist, kolektivu pa gotovo škodujejo. Lahko povem, da smo se v preteklosti s tem zlom spoprijemali na zelo različne načine, vendar je še največ zalegla prijeteljska beseda oziroma tovariško opozorilo. V naši sedanjici akciji smo se o tem dodobra prepričali. Nekaj podobnega o moči besede o pravem času, primerno izrečene in povedane tako, da vsak razume, kaj moramo in želimo doseči, bi lahko rekel tudi o vseh drugih »tekmovalnih disciplinah«, v katerih se merimo pri izkoriščanju rezerv«.

Če obdržimo kar ta izraz, »tekmovalnih disciplin« ne bi vnovič naštevati, ker smo jih že omenili. Povemo pa naj, da dosežke na vsakem področju točkujemo (o čemer je bilo dosti razprav, dokler meril niso vsaj približno usklajali, da so po mnenju večine zdaj »poštena«), zmagovalna TOZD pa po vsakem tromesečju dobi prehodno zastavico. Ni hče je seveda ne želi dati iz rok, torej je že to spodbuda za povečano prizadevanje vseh, da bi tudi njihova TOZD prišla do tega priznanja, vsi skupaj pa do še boljših rezultatov.

Tukaj pa se zgodba seveda še ne konča. Za zdaj, po dveh tromesečjih, Stol kar lepo drži svoj vrh z realnim upanjem, da bo na njem še obstal sam. To je njegov izziv vsem zasledovalcem. Če pa obrnemo ploščo na drugo, povsem njihovo stran, velja reči tole: v občini Kamnik ustvarjajo dobro petino skupnega dohodka. S tem veliko prispevajo k boljšemu zadovoljevanju splošnih in skupnih potreb. Zanje, za njihovo zavest pripadnosti kolektivu in občini, to dosti pomeni. Posebej zato, ker vsi rezultati kažejo, da se s plačami potruditi. Po dolgoletnem odrekanju v korist modernizacije so namreč lani »izbrisali« nekako 10% zaostajanje osebnih dohodkov za republiko. Letos »držijo« razmerja v delitvi skladno s predvidevanji za našo republiko, čeprav so se tudi nanje zgrmale najrazličnejše težave. Je kaj čudnega torej, če se tako trudijo, da bi težko prigrarani vrh čimdlje ostal njihov?

Pogovor z Janezom Čebuljem, predsednikom občinskega sveta ZS Ljubljana Vič-Rudnik

Pred delavno jesenjo

Marjan Horvat

Na minuli seji predsedstva občinskega sveta ZS v ljubljanski občini Vič so ocenili rezultate prizadevanj organizacij in organov Zveze sindikatov Slovenije v prvem polletju. Ob tem pa je stekla tudi beseda o nalogah, ki čakajo zvezo sindikatov do konca leta in v prihodnjem letu. O tem smo se pogovarjali s predsednikom občinskega sveta ZS Ljubljana-Vič Rudnik, Janezom Čebuljem.

— Kako ocenjujete delo v prvem polletju? Kaj lahko pohvalite, kje pa bi kazalo samokritično priznati, da ni dobro šlo od rok?

»V naši občini smo se temeljito lotili vseh razprav o zaključnih računih, v vseh osnovnih organizacijah sindikata je stekla tudi obširna in konkretna razprava o uveljavljanju stališč RS ZSS o delitvi po delu v praksi... Če bi sodili le po teh dveh akcijah, lahko zadržim, da smo se v sindikalni organizaciji že dokaj dobro usposobili za razreševanje vseh, tudi hudo zapletenih vprašanj, s katerimi se srečujejo delavci v združenem delu. Med najpomembnejše dosežke pa velja uvrstiti najprej dejstvo, da so bile vse akcije, ki smo se jih lotili v celotni Zvezi sindikatov Slovenije lotili, množične, med seboj koordinirane, pretok informacij o rezultatih javne razprave, denimo o stališčih RS ZSS o delitvi po delu, je tekel sorazmerno zelo dobro, poleg tega pa se je prav zaradi enotnosti akcije v vsej republiki tudi okrepila od-

govornost vseh subjektivnih sil v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, poslovodnih in strokovnih služb in organov pri uresničevanju stališč. Mi smo v naši občini v začetku sicer še opazili nekaj primerov obravnave po starem, vendar pa nam je navkljub takim pojavom uspelo, da so temeljne organizacije združenega dela in njihovi samoupravni organi v zelo veliki večini sprejeli akcijske načrte za uresničevanje Stališč o pridobivanju in razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke. Bržkone velja to oceniti kot sad prizadevanj sindikata, da postane vprašanje pridobivanja dohodka, njegovega razporejanja in delitve sredstev za osebne dohodke med tistimi vprašanji, h katerim se vračamo v vsakodnevnih političnih praksi, kjer moramo iskati vedno nove, bolj spodbudne instrumente za nagrajevanje dela. Res pa je tudi, da v tistih temeljnih organizacijah združenega dela, kjer se niso pred javno razpravo in po njej zbrali vsi, ki morajo strokovno in politično poskrbeti za take rešitve, programi dela niso takšni kot tam, kjer so ravnali v skladu z dogovorjenimi metodami dela.

Tik pred dopusti smo obiskali večino organizacij združenega dela v naši občini. Z izvršnimi odbori osnovnih organizacij smo »premljeli« vsa vprašanja, ki zadevajo stališča, pa tudi tista, ki so v zvezi s planiranjem in oblikovanjem novih srednjeročnih načrtov razvoja. »Srečali« smo

nekaj primerov, kjer se vedno prevladuje mišljenje, da morajo delavci oziroma njihove temeljne organizacije sprejemati številne akte, oblikovati novo samoupravno zakonodajo ali pa staro izpopolnjevati predvsem zaradi nekoga izven njih. To pa je hudo napore. Zato menimo, da bo treba takim delovnim okoljem v drugem polletju, pa tudi na daljši rok, posvetiti več skrbi.

— Pred vsemi bo »vroča« jesen, mar ne!?

»Mi bomo takoj po dopustih pripravili nekaj posvetov z najbolj odgovornimi ljudmi v temeljnih organizacijah združenega dela. Spregovorili bomo o rezultatih gospodarjenja v prvem polletju, o pripravah na konferenco ZSS in še zlasti o tistih vprašanjih, ki zadevajo oblikovanje novih srednjeročnih načrtov razvoja in gospodarskih načrtov za prihodnje leto. Seveda pa ob tem ne bomo mogli tudi mimo ocene, kako smo srednjeročne načrte uresničevali v preteklem obdobju. V naši občini smo lahko sicer zadovoljni, vendar pa s tem ni rečeno, da teče vse najbolje, da še marsikje ne bi lahko dosegli boljših rezultatov itd. Prizadevali si bomo, da bodo ti posveti odprti, poštini in predvsem kritični, saj je to najboljše, če želimo dobiti realno sliko stanja.

Nekaj več pozornosti pa bomo namenili tudi vprašanju dela sindikata v krajevnih skupnostih,

ki so zaposleni v zasebni obrti in, ne nazadnje, tudi kulturno prosvetnemu, športnemu in rekreativnemu udejstvovanju delavcev. Zadnje čase smo, bržčas je tako tudi drugod, zaradi obilice nalog na drugih področjih, to področje človekovega udejstvovanja nekako zanemarili, prepustili životarjenju. Mi ocenjujemo, da je to narobe, saj lahko tudi prek teh aktivnosti postorimo mnogo za boljše samoupravno vzdušje v delovnih kolektivih, za tovariške odnose in medsebojno spoznavanje.

Oživiti pa bomo morali tudi našo akcijo proizvodnega tekmovanja. Ne gre za kakšne posebne igre, temveč za tekmovanje med delovnimi kolektivi v naši občini, ki naj bi prispevalo k večji rasti produktivnosti, manjšim izostankom iz dela, manjšemu številu bolniških in podobno in prek tega k boljšim gospodarskim rezultatom. Bolj z levo roko smo se doslej lotevali kakšnega tekmovanja, saj niti tehnično nismo bili kos nalogam. Popraviti bo treba napake in se zagnati v to, da bodo v vseh osnovnih organizacijah spoznali koristnost takšne akcije. Ob tem pa bomo morali urediti tudi sistem spremljanja rezultatov, sprotnega in učinkovitega spremljanja, kar je še vedno šibka točka, ko želimo oblikovati celovito oceno o nekem dogajanju ali pa tudi gospodarjenju in o samoupravnih odnosih v delovnih skupnostih. Da, vroča in delovna bo letošnja jesen.

Pogovarjali smo se z Igorjem Logarjem z Jesenic

Sindikat mora biti povsod

Tomaž Iskra

Z Igorjem Logarjem, predsednikom sindikata TOZD Remontne delavnice Železarne Jesenice, sva se pogovarjala o delu sindikata, o razmerah delavcev, o osebnih dohodkih, o izobraževanju ob delovnih nalogah, o razstavi, ki bo že postala tradicionalna in še o marsičem, kar bo potrebno storiti.

Poznam ga že vrsto let. Pri svojem delu je vreden, natančen. V naši temeljni organizaciji je opravil in še opravičuje delo predsednika sindikalne organizacije. Sestanke izvršnega odbora vodi temeljito in zavzeto. Zavestno si prizadeva, da bi se vsi sklepi dosledno izvrševali.

Ko sem mu med drugim zastavil vprašanje, kako in kaj gleda na našega delavca kot strokovnjaka in smoupravljalca v združenem delu, je odgovoril takole: »Če bo delavec imel urejeno okolje, dobro organizacijo, potem bo tudi delal dobro. V resnici se bo zavedal, da je del kolektiva, pomemben člen v verigi.

Če bo imel vsak delavec konkretne, natančno opisane naloge, potem jih bo tudi v redu izpolnil. Če pa ni tako, potem je pa delavec prepuščen zgolj svoji iniciativi oziroma neinicijativnosti.

Z 42-urnim delavnikom mora kvalificiran delavec doseči povprečni osebni dohodek. Vendar tu še zdaleč nismo vsega storili. Z ureditvijo dohodkovnih odnosov bi morali dati možnost vsem tistim delavcem, ki zaradi objektivnih razlogov ne morejo na-

predovati, da se izenačijo glede na svoje delovne izkušnje, t. j. glede minulega dela z vsemi tistimi, ki zasedajo boljša delovna mesta po šolski formalni izobrazbi.

In kakšne naloge ima pri tem sindikat?

»Sindikat se mora najprej aktivno vključiti v planiranje. Plan mora biti realen, sicer se izkazuje nelikvidnost, inflacija. Sindikat mora nenehno spremljati uresničevanje planskih nalog. Dalje so naloge sindikata, da odloča o skladu skupne porabe, dohodkih temeljne organizacije in osebnih dohodkih. Pri dohodkovnih odnosih pa moramo upoštevati tudi minulo delo, ki se pa ne rešuje le z odstotki na delovno dobo.

Zal še vse do danes nimamo plačila po delu. Dohodkovni odnosi se morajo slej ko prej urediti, potem bo tudi odpadlo lenarjenje, pijančenje, nesoglasja, prepri... skratka, slabi, nezdravi odnosi.

Vsako delo se da izmeriti, če se ga pa ne da, to ni delo! Važen je rezultat dela in ne diploma, s katero nekateri tako radi mahajo.

Sindikat tudi ugotavlja, da se pri nas sistemizacija delovnih nalog in opravil izvaja vse preveč kabinetno, ne pa iz delovnih skupin. To pa sploh ni dobro.

Lahko vsak samoupravlja?

»Po zakonu vsak zaposleni. Vendar samoupravljalec ne postaneš čez noč. Samoupravno prakso in izkušnje pridobiš samo z delom in ob delu. Samouprav-

ljanja se ne da naučiti le iz knjig. Mlade ljudi je potrebno v delo vključevati na vseh področjih. Tu ima sindikat pomembno mentorsko nalogo. Zato mora biti prisoten povsod.

Tudi mi, starejši, ki že dolga leta delamo v samoupravnih organizacijah, ne moremo reči, da smo dobri in da je že vse storjeno. To nam pokažejo šele rezultati dela. In to je bistvo samoupravljanja. Proces samoupravnega socializma še traja s ciljem: vsakemu po delu in njegovih sposobnostih.

Kaj pa kultura, izobraževanje?

»Saj veš. V kulturni in športni rekreaciji smo v naši temeljni organizaciji precej aktivni. Zdal je drugi pripravljamo razstavo pod geslom: »Človek — delo — kultura«. Razstava bo zajela slehernega ustvarjalca v naši delovni organizaciji. Vsakemu bo na voljo, da se izkaže s svojimi izdelki v javnosti (slikarska dela, umetniška fotografija, inovacije). Namen razstave je večkrat: zainteresirati nove člane, poglobiti aktivnost in pokazati javnosti, da človek ne živi le od kruha.

Kuli

Delavec, ki (ne)upravičeno terja svoje pravice na sodišču, ni kriminalce, tat ali kaj podobnega. Zato smo naš sodni sistem na tem področju osmislili z novimi sodnimi institucijami, družbenimi pravobranilci samoupravljanja itd. Slednji so se v naši družbi marsikje uveljavili kot pravcati »angeli varuhi« delavskih pravic, še zlasti povsod tam, kjer docela odpovedo poprejšnji mehanizmi samoupravnega reševanja problemov. V vsakem primeru pa delavec v iskanju svojih pravic naj ne bi bil sam. Še zlasti sindikalna organizacija naj bi bila tista, ki bi mu prva stala ob strani. Mislimo seveda zdravo, aktivno sindikalno organizacijo, ki ni podaljšana roka delovanja najrazličnejših poslovodnih, tehničnih, birokratskih skupin ali posameznikov. Sindikalna organizacija še zlasti ne bi smela prekritih rok spremljati potek dogodkov, kadar je jasno, da ima njen član prav.

Tako bi moralo biti. Pa večkrat ni. Tudi v sindikalni organizaciji nekdanje delovne organizacije A + A Zavod za poklicno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov v Novi Gorici (zdaj TOZD Mebla) ni bilo tako, ko je njen član Ivo Janež prošil za njeno pomoč, ker se je znašel na cesti. Na sindikatu so menili, da Ivo nima prav. Po sedmih letih je le-ta na rednem sodišču brez njene pomoči dokazal nasprotno. Vprašanje je, čigava je bila ta sindikalna organizacija. Ivova bržčas ne...

SKUPŠČINA OBČINE
RADLJE OB DRAVI

iskreno čestita
vsem delovnim ljudem
in občanom
ob občinskem prazniku

Naš nedopustniški razgovor s predsednikom medobčinskega sveta ZS celjske regije Ivanom Kramerjem

Ko se stroj pregreje, ga velja ohladiti

Marjan Horvat

Vse kaže, da tudi v celjski regiji družbenopolitični delavci nimajo pravega dopusta. Dan pred našim razgovorom s predsednikom medobčinskega sveta ZS celjske regije Ivanom Kramerjem so se zbrali na skupnem sestanku v medobčinskem svetu ZK, kjer so analizirali nekatera vprašanja, ki zadevajo težke razmere v nekaterih delovnih organizacijah pri izplačilih osebnih dohodkov. Težave zaradi nelikvidnosti pa morebiti še zaradi česa so bržčas prispevale k temu, da so se odgovorni tovariši sestali kljub dopustniškemu času, v vročem torku minulega tedna. Z Ivanom Kramerjem je stekla beseda tudi o tem vprašanju, poleg drugega seveda, kar sodi v naše nedopustniške razgovore s sindikalnimi političnimi delavci.

Odgovorno in preudarno se je treba lotiti dela

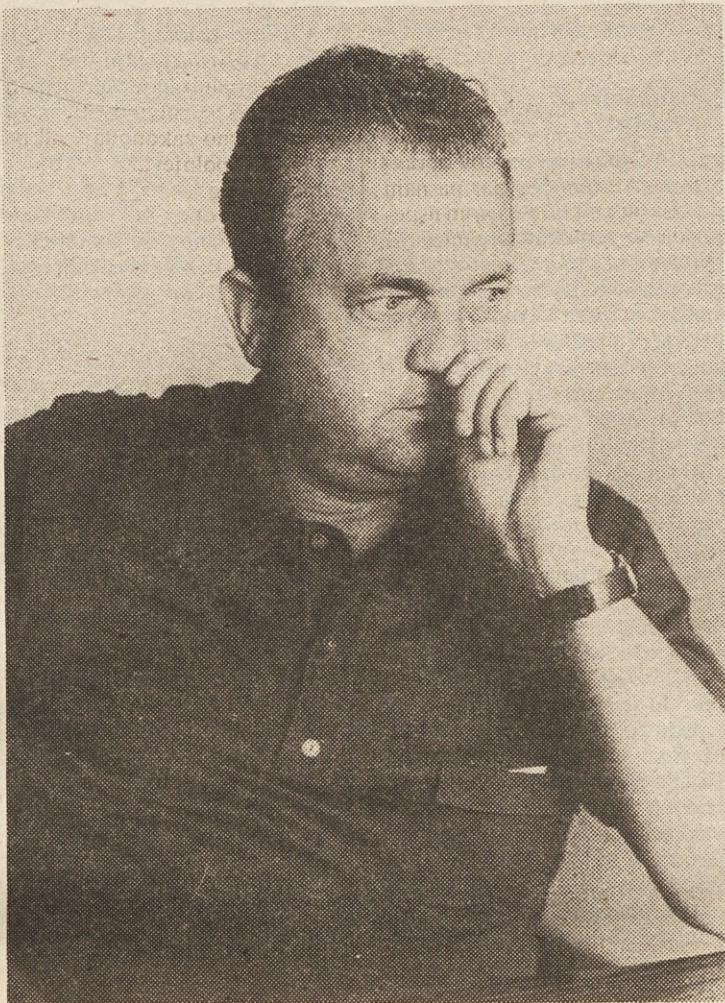
— Kakšne so gospodarske in politične razmere v vaši regiji? Kje se zatika in kaj ste se odločili storiti, da bi delavci v nekaterih organizacijah združenega dela tudi ta mesec dobili normalne osebne dohodke, čeprav v njihovih blagajnah ni dovolj sredstev?

»Bržčas ni ravno velikih razlik, če ocenjujemo gospodarske razmere v naši republici, med posameznimi območji. Za celjsko regijo velja, da je v letošnjem prvem polletju prigospodarila za sedemnajst milijonov dinarjev manj izgub kot v enakem obdobju lani, število temeljnih organizacij združenega dela z izgubo pa je ostalo nespremenjeno: 22 jih je. Ob letošnjem polletnem obračunu je 2.161 delavec v teh 22 temeljnih organizacijah združenega dela ustvarilo 73 milijonov dinarjev izgube. Ta čas je le šentjurska občina brez izgub, izgubarji so se letos pojavili tudi v žalski občini, kjer jih lani ob prvem polletju ni bilo.

V občinah in v regiji smo se že pred mesecem dogovorili, kaj vse je treba ukreniti, kako oblikovati sanacijske načrte in kje iskati rešitve za to, da bi v prihodnje zmanjšali število temeljnih organizacij združenega dela, ki poslujejo z izgubo, da izgub sploh ne bi bilo. O tem je stekla beseda tudi na včerajšnji razširjeni seji sekretariata medobčinskega sveta ZKS in vodstva medobčinskega sveta ZSS, ki so se ga udeležili tudi odgovorni tovariši iz občin, bančnih organizacij in drugi. V ospredju pozornosti je bila informacija, da so nekatere temeljne organizacije združenega dela zaprosile za kredite v bankah za izplačilo osebnih dohodkov. V naši regiji so izplačilni dnevi od 10. do 17. v mesecu, potrebujemo pa 100 milijonov dinarjev, da 10 tisoč delavcev dobi mesečne osebne dohodke. Številka ni majhna, vredno se je nad njo zamisliti in trezno ukrepati.«

Kako ukrepati?

»Ta čas je lahko najbolj problematičen, saj smo na vrhu dopustniške sezone. Ljudje pridno upravljajo na morju, v planinah... kmalu se bo začelo šolsko

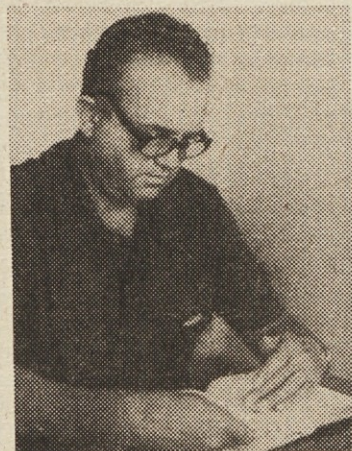

Razmere niso obetavne

leto... Ljudje so prepričani, da jih čaka osebni dohodek, ko se bodo vrnili z dopustov. Le kdo si upa sprejeti sklep, da delavec, ki je skozi vse leto delal, ne bi dobil zasluženega osebnega dohodka? Kaj hitro bi nastala težka nepopravljiva politična škoda.

Analizirali smo razmere. Ugotavljamo, da so v vseh primerih vodstva delovnih organizacij z nekaterimi komercialnimi potezami, s krediti bank in s sredstvi občinskih rezerv trenutno pogasila požar, ki mu lahko rečemo pomanjkanje likvidnih sredstev. Globoko pa sem prepričan, da se bo pokazala tudi delavska solidarnost in da bodo temeljne organizacije pomagale druga drugi.

Toda to so lečasne rešitve, ki jih iz meseca v mesec ni mogoče uporabljati. O vzrokih za sedanjo nelikvidnost kaže temeljito spregovoriti in ločiti med njimi tiste, ki so notranje narave, ki jih lahko v temeljnih organizacijah z boljšim delom, z večjo disciplino in s smotrnejšim gospodarjenjem sami odpravijo,

Spoštujmo stanovanjski dinar!

ter tiste, na katere združeno delo ne more vplivati. V naši regiji ugotavljamo, da se še vedno nismo povsem navadili na finančno disciplino, ki je za zdrave odnose med organizacijami združenega dela prav toliko pomembna, kot pravi znani pregovor — čisti posli, dobri prijatelji. Pozabiti ne smemo tudi na to, da nekatere delovne organizacije zelo povečale zaloge reprodukcijskega materiala bodisi iz domačih virov ali iz uvoza. Mimo tega tudi za našo regijo velja, da porabimo več, kot ustvarjamo. Kaže, da tega ne znamo urediti od federacije pa do republike, občine, krajevne skupnosti in temeljne organizacije združenega dela. Nekaj primerov je takih, da je do izgub in nelikvidnosti pripeljala premajhna donosnost novih naložb, ki so obremenjene z visokimi anuitetami za odplačevanje kreditov.«

Delavci morajo zvedeti za pravo stanje

— Ponavadi opozarjamo: ne ukvarjamo se le s posledicami,

In sindikat? Ponekod dobro, drugje slabše...

vzrokom namenimo vso pozornost.

»Rekel sem že, da so sedanje rešitve lečasne. Doslej še niso pripravili rešitve v celjskem EMO, kjer potrebujejo kar 38 milijonov dinarjev premostitvenega kredita. V zvezi z vsem tem lahko rečem le še to, da čakamo na nove ukrepe zvezne vlade, ki jih bomo preštudirali, presodili in se tudi odločili za akcijo v temeljnih organizacijah združenega dela. Bojim pa se, da se bomo vsi skupaj znašli v večjem boju s papirji, kajti doslej smo se mnogo dogovarjali, marsikje smo se tudi po samoupravni poti

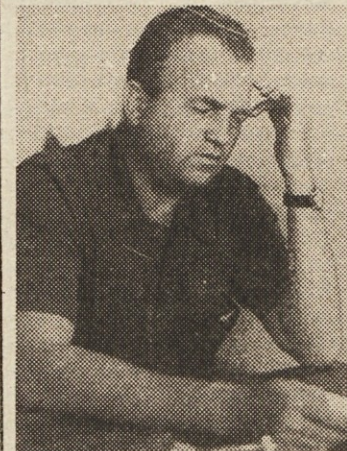

Ljudje pričakujejo osebne dohodke...

dogovorili, vendar tega kasneje nismo spoštovali. V naši regiji smo se dogovorili, da bomo nemudoma organizirali razgovore v vseh delovnih okoljih, še posebej v tistih temeljnih organizacijah, ki se borijo z nelikvidnostjo. Delavci morajo vedeti, pri čem so, da bi lahko sprejeli ukrepe, ki naj njihovim temeljnim organizacijam pomagajo na površje. Brez takih razgovorov, brez objektivne resnice in dogovora, zelo konkretnega pogovora, kaj mora vsak posebej storiti, ne bo šlo.«

— Na jesen pa nas čakajo tudi druga opravila?

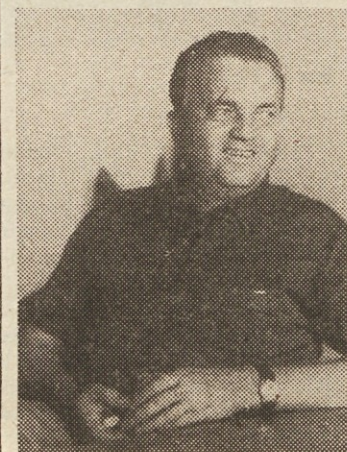
»Tako je. V osnovnih organizacijah sindikata in na zborih delavcev bi morali takoj v septembru preresetati polletne obračune. Nikjer ni tako dobro, da ne bi moglo biti bolje. Prepričan sem, da so se naši sindikalni aktivisti v zadnjih dveh letih usposobili za takšne akcije, žal pa prerediti postavljajo vodilnim delavcem in strokovnim službam politične zahteve. Mar niso ti ljudje v združenem delu plačani tudi zato, da bodo delavcem razložili, kaj se skriva za

Še marsikoga bo bolela glava zaradi nelikvidnosti

številkami, in predlagali ukrepe za drugačno delo.

Zavzeto in odgovorno pa se moramo lotiti tudi oblikovanja novih srednjeročnih načrtov in gospodarskih načrtov za prihodnje leto. V naši regiji smo sicer imenovali odbore, komisije in druge organe na vseh ravneh za spremljanje tega dela, za usklajevanje načrtov in dogovarjanje o najpomembnejših elementih v pripravi smernic. Nekatere občine so že izoblikovale smernice, drugje pa bo to delo opravljeno v septembru. V zvezi sindikatov opozarjamo, da mo-

Morda je Celje res odprto mesto...

rajo biti gospodarski načrti za prihodnje leto pa tudi srednjeročni zares celoviti. Vanje morajo biti zajeta tudi tista načela, za katera smo se dogovorili v stališčih RS ZSS o pridobivanju in razporejanju dohodka ter delitvi sredstev za osebne dohodke. Ne nazadnje bo treba več pozornosti posvetiti tudi različnim oblikam dohodkovnega povezovanja, kjer smo marsikje še okoreli lokalisti. Korak naprej v boju z občinskimi in regionalnimi mejami je storila Dobrina—Merx, ki se prav ta čas na novo organizira. Tečejo tudi razgovori z Namo iz Ljubljane, ki bo verjetno gradila veleblagovnico v Celju. S tem pa še vedno nismo dobili vojne z lokalističnimi hotenji v Celju in v naši regiji nasploh. Čeprav se marsikaj spreminja na bolje. Metka in Aero imata že svoje obrate ali pa temeljne organizacije združenega dela tudi v drugih občinah. Emo se dogovarja, da bo gradil v šentjurski občini. In še nekaj želez je v ognju. Verjetno pa z vsem tem še vedno ne moremo biti zadovoljni, kajti dosegli bi lahko mnogo več.«

Tu in tam tudi capljajo na mestu

Fotografije: Andrej Agnič

Delovna jesen je pred nami

— Vroča kri okrog stanovanjske problematike se je ohladila?

»Skupščina občine Celje je sprejela poročilo svoje komisije za družbeni nadzor, ugotovitve družbenega pravobranilca samoupravljanja in tudi stališča občinske konference SZDL. Stališča v zvezi s tem so slovenski javnosti in tudi občanom Celja znana. Raziskava teče še v službi družbenega knjigovodstva in v upravi javne varnosti. Poročil teh dveh družbenih organov še nimamo, ko pa bodo ugotovitve znane, bodo o njih spregovorili za to pristojni družbeni in samoupravni organi. Navkljub temu pa bomo v celjski občini verjetno imeli težave, ko se bomo dogovarjali o združevanju sredstev za stanovanjsko gradnjo v združenem delu, čeprav smo se vsi zavzeli za to, da v prihodnje do takšnih afer v Celju ne sme priti. V zvezi s tem pa moram tudi poudariti, da bomo v Celju uresničili program stanovanjske gradnje, ki smo si ga zadali za srednjeročno obdobje.«

— In čemu boste v vaši regiji namenili največ skrbi v sindikalnih prizadevanjih?

»Pred nami je konferenca Zveze sindikatov Slovenije, ki bo posvečena vprašanju, s katerimi se srečujemo na področju družbenega planiranja, in tistim, ki zadevajo demokratizacijo odnosov in kolektivno vodenje v zvezi sindikatov. Mislim, da lahko v celjski regiji, še zlasti glede na stranpoti, lokalizme in druge napake v dosedanjem oblikovanju planov, marsikaj povemo. Priprave na konferenco po mojem mnenju pomenijo del vsakodnevnega političnega akcije vseh osnovnih organizacij zveze sindikatov in drugih dejavnikov v temeljnih organizacijah združenega dela in v delovnih skupnostih. Mnogo dela nas čaka tudi pri uresničevanju stališč republiškega sveta o pridobivanju in razporejanju dohodka ter o delitvi sredstev za osebne dohodke po delu. Programe smo sicer večinoma sprejeli, vendar pa bomo morali sproti reševati številne dileme. Zato se mi zdi, da bomo velik korak naprej storili že s tem, ko bomo izoblikovali družbeni dogovor in z njim uredili nekatera vprašanja, ki se nam ta čas zdijo še nerešljiva.

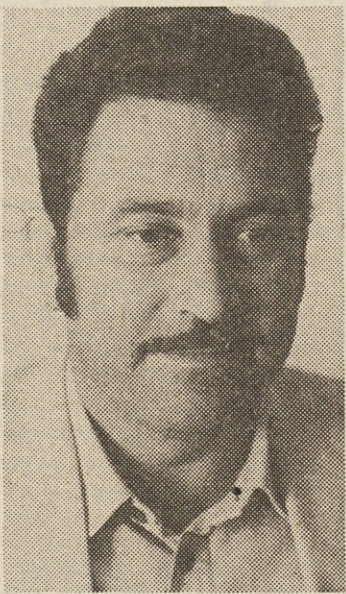
Pred nami so tudi občni zbori osnovnih organizacij zveze sindikatov. Na njih bodo delavci ocenili, kaj je njihova organizacija postorila, kje ni bila dovolj kritična do razmer v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela in kakšno pot kaže ubrati tudi v tistih primerih, kjer so sindikalna vodstva še vedno »poročena« s poslovnimi strukturami. Nič ni narobe, če sodelujejo, narobe pa je, kadar so izvršni odbori le »zvočnik« nekoga. Bržčas so občni zbori osnovnih organizacij zveze sindikatov priložnost, da te zvočnike montiramo na pravo mesto, da se bo iz njih razlegalo mnenje in hotenje članstva.

Sindikat in priprave na razdelitev mariborske občine

Ne število, svojina je bistvena

Janez Sever

V mariborski občini potekajo prve razprave o predvideni razdelitvi občine. Ideje o razdelitvi te naše največje občine na več manjših niso nove. Vsekakor pa je nov način, kako se na to razdelitev, ta naj bi dokončno bila že tri leta, pripravljajo. Gre namreč za izredno široko akcijo vseh občanov, ki bi naj pri razdelitvi tvorno sodelovali in tako bodoče občine najneposredneje oblikovali v samoupravnem procesu na resnični delegatski osnovi. O tem, kako se na razdelitev pripravljajo mariborski sindikati, je tekla beseda z ekonomistom MARJANOM VOZIČEM, sekretarjem občinskega sindikalnega sveta.

Marjan Vozić

Gre za veliko preobrazbo

V vseh teh letih našega razvoja, smo izvršili prenekatero preobrazbo. Ker smo ubirali sebi lastno pot, smo tudi grešili. Sedanja načrtovanja in razprave o bodoči razdelitvi mariborske občine, ki je največja v Sloveniji in ena izmed največjih v državi, pa kažejo, da bi se v Mariboru želeli izogniti napakam in težavam, ki se ob takšni akciji nujno porajajo. Kako se sindikati pripravljajo na to razdelitev?

»Pri tej veliki preobrazbi družbenopolitičnega življenja Maribora je osnovno vodilo demokratizacija odnosov,« meni MARJAN VOZIČ. »Gre za uvajanje kolektivnega vodenja, ki bi s številčno zmanjšanim predstvom elastičneje in učinkoviteje vodilo sindikalno politiko Maribora.

Sedanje 25-člansko predsedstvo bi predvidoma zmanjšali na deset do petnajst članov, s čimer bi izoblikovali učinkovit kolektivni organ, ki bi še uspešneje predstavljal 92-tisoč članski sindikat mariborskih delavcev, ki so zdaj organizirani v 645 osnovnih organizacijah in v stotih konferencah na ravni TOZD.

Razprave in načrtovanja bodoče razdelitve mariborske občine so zdaj še uokvirjena v razne pripravljalne skupine in koordinacijski odbor. Kljub temu pa je opaziti, da so v drugih političnih organizacijah te priprave segle že tudi naprej.

»Sindikati enakovredno tvorno sodelujejo v prvi fazi teh priprav. Osebnost si ne morem predstavljati, da bi mi lahko prišli pred naše članstvo brez variantnih predlogov.

Prav je da ZK daje pobude in razčisti posamezna stališča, da potem pride tako SZDL kot mi s čistimi predlogi za javno razpravo v posamezne krajevne skupnosti in v združeno delo. Danes še ni jasno na primer tudi to, koliko bi naj bilo v Mariboru občin. Za primer navajam skelet nove občine, ki bi zajemala Tezno in Pobrežje. Že v tej novoustanovljeni občini bi bil sindikat številnejši, kot so na primer zdaj občinski sveti sindikata v Celju, Kranju ali kateri drugi, kot pravimo, delavsko močni slovenski občini.

Verjetno bodo težave s kadri

Tovrstne reorganizacije izsilijo nekatere kadrovske in gmojne težave, kamor sodijo seveda tudi prostorske rešitve.

»Ne glede na to, ali bo po novem v Mariboru pet, sedem ali celo več občin, ostane dejstvo, da bo vsaj v začetku nekaj težav s kadri. Osebnost sem prepričan, da nova sindikalna vodstva ne bodo mogla biti brez profesionalnih delavcev. To smo v sindikatih že

nekajkrat ugotovili, da namreč sindikalnih nalog, ni mogoče izvajati s »polovičnimi ljudmi«. Še tako sposoben delavec ne zmora ob redni službi voditi sindikat v občini, ki bo, kot sem že prej omenil, imel več članstva, kot na primer Koper ali Nova Gorica. Sam se nagibam k predlogu dveh profesionalnih v vsakem novem občinskem sindikalnem svetu.

V Mariboru imamo to prednost, da je že dosedanje delo sindikatov v resnici zelo uspešno po posameznih sindikatih, zato je — v celoti gledano — večjih kadrovskih težav ne bo. Naši sveti, odbori in komisije dobro delajo in so se odlično obnesli, saj združujejo delavce od združenega dela do univerze. Zato moramo to ohraniti, kot nekakšen servis, vse pa povezati z nekim organom, kot je to drugod na primer »mestni svet«.

Nedvomno bo ta nova razdelitev zahtevala mnogo, verjetno tudi začasnih prostorskih rešitev. Mi v sindikatu imamo to prednost, da lahko začasno preselimo katerega izmed bodočih občinskih sindikalnih svetov v posamezne močne sindikate, kot sta na primer na Tezno TAM ali Metalna. Seveda je drugo vprašanje tehnična oprema. Prav zato se na nove občine v Mariboru že zdaj tako temeljito pripravljamo, ker ni bistveno število občin, temveč to, kako so te občine v resnici svojina združenega dela in občanov.

V sindikatu se na bodočo razdelitev že zdaj pripravljamo. Tako smo že zdaj izdvojili vsa razliko med prihodki in odhodki. V solidarnostni sklad smo vgradili poseben sklad rezerv, ki je prvenstveno namenjen za zagon bodočih občinskih svetov. Tako bomo ravnali vsa prihodnja leta, kar je dejstvo, da bo bodoča razdelitev Maribora na več občin zahtevala mnogo denarja. Nima smisla zamegljevati dejstva, da mora vsaka občina imeti toliko in toliko administrativnega aparata, toliko in toliko teh in onih služb, teh in onih organov. To breme bo padlo na združeno delo, ki pa, kot vemo, pogosto nima dovolj denarja niti za lastno razširjeno reprodukcijo. Toda to je problem, ki ga moramo načeti,

če hočemo občine v resnici približati občanu.

Dobrodošel je vsak utemeljen predlog

Dokončna razdelitev Maribora na več občin bi naj bila 1982. leta. Sodeč po že zdaj opravljenem delu in vseh pripravah torej ne bi smelo priti do večjih težav. Kdaj bo zadeva toliko zrela, da pride v javno razpravo?

»Mi v sindikatih si enako kot v ostalih družbenopolitičnih organizacijah tvorno prizadevamo, da bi prišli pred članstvo v že pripravljenimi načrti. Prav zaradi tolikšnega števila članstva v Mariboru ni mogoče tako, kot je to moč v nekaterih manjših občinah, kakšno akcijo izpeljati v treh, štirih dneh. Pri nas to traja tudi po mesec in več dni.

V sindikatih bo to vprašanje dobilo večji poudarek v drugi polovici avgusta, ko bodo naše vrste po dopustih znova popolne. Ne glede na že pripravljene osnutke v sindikatih pričakujemo veliko odmevnost v razpravah o tej razdelitvi. Predvidevamo, da bo razprava zajela sleherno osnovno organizacijo sindikata. Prav zato tudi pričakujemo novih pobud in idej. Seveda pobud in predlogov, ki bodo utemeljeni in stvarni. Zato je danes težko govoriti že samo o številu občin, ker ne vemo, kaj bodo sprejeli in izoblikovali občani sami.

Smisel reorganizacije mariborske občine je v demokratizaciji in še večjem uveljavljanju delegatskega sistema. Kolikšno je lahko zagotovilo 92 tisoč članom zdajšnjih mariborskih sindikatov, da bodo z reorganizacijo občine dobili v resnici to, kar načrtujete?

»To zagotovilo je lahko tolikšno, kolikor se bodo člani sindikata in vsi občani v resnici tvorno vključili v oblikovanje in organiziranje novih občin. Imeli bomo takšne in toliko občin, kot jih naš delavec želi in potrebuje, da bo lahko uveljavil svojo ustavno pravico do vključevanja v samoupravne tokove in vseh ravneh in da občine, kot preživele in odmaknjene institucije državne oblasti več ne bo, da pa bo občina, kot jo potrebujemo in želimo.«

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Piše: Ivan Žužek

Komisija samoupravne delavske kontrole lahko izpodbija pred sodiščem združenega dela sklepe delavskega sveta temeljne organizacije brez predhodnega postopka

Po zveznem zakonu o sodiščih združenega dela (23. člen) lahko organ samoupravne delavske kontrole sproži postopek pred sodiščem združenega dela zaradi varstva samoupravljanja in družbene lastnine zoper vsak sklep samoupravnih organov. Po zakonu o združenem delu (562. člen) je sicer predvideno, da mora opozoriti delavski svet in sindikat o pomanjkljivosti, če pa delavski svet opozorila ne upošteva, lahko komisija samoupravne delavske kontrole predlaga skupščini družbenopolitične skupnosti, naj zadrži izvršitev sklepa ali drugega akta oziroma ukrepa, s katerim se kršijo samoupravne pravice delavcev, oziroma je prizadeta družbena lastnina.

Komisija samoupravne delavske kontrole je pred sodiščem združenega dela predlagala razveljavitev sklepa delavskega sveta o razpolaganju s sredstvi sklada skupne porabe delavcev. Prvostopno sodišče združenega dela je ugotovilo, da organ samoupravne delavske kontrole ni izvedel predhodnega postopka v smislu zakona o združenem delu, zato je menilo, da je predlog komisije preuranjen.

Sodišče združenega dela SR Slovenije pa je o vlogi organa samoupravne delavske kontrole kot predlagatelja pred sodiščem združenega dela zavzelo stališče,

Tudi organizacija združenega dela je lahko udeleženec v postopku pred sodiščem združenega dela skupnosti pokojninskega in invalidskega ter starostnega zavarovanja kmetov v SR Sloveniji

To posebno sodišče združenega dela, ki je bilo ustanovljeno v letu 1977 in začelo poslovati 1. 1. 1978 odloča v sporih o samoupravnih pravicah in dolžnostih zavarovancev in upokojencev, organizacij, skupnosti in drugih uporabnikov, ki v skupnosti kot člani zadovoljujejo svoje potrebe in interese. Dokončno odloča o pravi iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Kadar gre za odločitev o pravi iz invalidskega zavarovanja, je zavarovanec običajno delavec, ki svojega dela ne more več opravljati, ker je bodisi popolnoma nezmožen za delo, ali pa je njegova delovna zmožnost zmanjšana.

Kadar delavec uveljavlja pravico iz invalidskega zavarovanja, kot npr. pravico do drugega lažjega dela, pravico do rehabilitacije itd., je razumljivo, da je za izid postopka zainteresirana tudi organizacija združenega dela, pri kateri je delavec v delovnem razmerju. Zainteresirana je že zgolj zaradi tega, ker bo morala delavcu priskrbeti drugo ustrezno delo, ki ga bo delavec lahko opravljal glede na preostale delovne zmožnosti. V takem primeru je prav gotovo nosilec pravic in dolžnosti v razmerju, o katerem se odloča v postopku. Prav zaradi tega lahko

da ni nobene procesne predpostavke za vložitev predloga v smislu 23. člena zveznega zakona o sodiščih združenega dela, kadar gre za kršitev samoupravnih pravic delavcev ali kadar je prizadeta družbena lastnina. Zakon o združenem delu sicer dopušča možnost, da se organ samoupravne delavske kontrole obrne s predlogom na skupščino družbenopolitične skupnosti (občinsko skupščino), toda s tem ni odvzeta možnost, da se obrne tudi neposredno na sodišče združenega dela. Postopek pred skupščino družbenopolitične skupnosti namreč ni procesna predpostavka za postopek, ki se uvede pred sodiščem združenega dela. Sama komisija se bo odločila, ali bo zahtevala intervencijo družbenopolitične skupnosti, ki lahko zadrži izvršitev sklepa, ali drugega akta, ali pa bo sprožila spor pred sodiščem, ki bo meritorno odločilo, ali so res kršene samoupravne pravice delavcev oziroma ali je res prizadeta družbena lastnina ter bo sklepe ali druge akte samoupravnega organa tudi razveljavilo, če bo ugotovilo, da je bila kršitev res storjena.

nastopi kot udeleženec v smislu 24. člena zveznega zakona o sodiščih združenega dela.

Organizacija združenega dela pa lahko nastopi tudi kot stranski intervenient, če izkaže pravni interes in se lahko pridruži postopku na strani zavarovanca ali pa na strani skupnosti. Tak pravni interes bo npr. organizacija združenega dela izkazala, če bo morala skupnosti povrniti kot odškodnino dajate, ki jih skupnost plačuje zavarovancu v zvezi z nesrečo pri delu, za katero je odgovorna organizacija združenega dela. Če pa organizacija združenega dela pravnega interesa ne more izkazati, sodišče ne more dopustiti stranske intervencije, prav tako pa tudi ne more biti udeleženec v postopku pred sodiščem združenega dela, če ni nosilec pravic in dolžnosti v razmerju, o katerem bo sodišče odločilo. To pomeni, da organizacija združenega dela ne more biti udeleženec kadarkoli, ampak samo takrat, kadar jo odločitev sodišča tako ali drugače obvezuje.

Delitev po delu v družbenopolitičnih organizacijah in skupnostih

Enaka merila in ena »vreča«

Vinko Blatnik

V delovnih skupnostih organov družbenopolitičnih organizacij in skupnosti je nagajanje po delu dokaj zapleteno. V preteklosti in tudi sedaj je na višino OD odločilno vplival že sam naziv zaposlenega. S prehodom na merjanje in ocenjevanje rezultatov dela pa so formalna merila dela v teh organih dokončno opustili. V skladu z zakonom o združenem delu je treba pri financiranju delovnih skupnosti organov družbenopolitičnih organizacij in skupnosti opustiti stroškovno načelo in zagotoviti pridobivanje sredstev na osnovi izpolnjevanja programov dela ter delitev teh sredstev med posamezniki na osnovi opravljenih nalog.

Nujno je torej treba poiskati merila za ugotavljanje stvarnega prispevka delovnih skupnosti organov. Menjava dela med njimi in delovnimi skupnostmi porabnikov pa mora temeljiti na jasno določenih programih dela, ki naj bodo osnova za ugotavljanje prispevka delavcev delovne skupnosti pri ustvarjanju dohodka. Pri tem je zelo pomembno opredeljevanje normativov, vrednosti posameznih opravil in dogovarjanje o tem tudi med samimi delovnimi skupnostmi. Ti odgovori pa morajo izhajati iz podatkov, kako so podobna opravila vrednotena v gospodarstvu, upoštevajoč pri tem tudi materialno bazo gospodarstva in višino OD, ki jih za enaka opravila

odmerjajo v gospodarstvu. Raven sredstev za financiranje določenih dejavnosti v delovnih skupnostih mora biti vedno pogojno določena, to pa bi moralo biti spet odvisno od izvršitve programa dela in dohodka ter osebnega dohodka, ki ga ustvarjajo v materialni proizvodnji, saj gre za menjavo dela in za rezultate dela, ne pa za fiksno vsoto. Kadar pa se spremeni program dela družbenopolitičnih skupnosti, je nujno treba spremeniti tudi vsoto sredstev za financiranje njihovega dela. Zlasti še zato, ker sodelujeta pri izpolnjevanju delovnega programa določeni skupnosti dve skupini delavcev: tisti, katerih OD so določeni, in člani delovne skupnosti, ki mo-

rajo ustvarjati OD na osnovi delovnih rezultatov. Načina pridobivanja sredstev za dve kategoriji zaposlenih sta bistveno različna, zato je zelo težko ugotavljati dejanske delovne rezultate delovne skupnosti, saj njeni člani večasih opravljajo naloge, ki jih morajo opravljati funkcionarji in narobe. Da bi omogočili ugotavljanje dejanskih delovnih rezultatov delovne skupnosti, je treba razmejiti, čigavo je kakšno opravilo. To pa je možno le, če bi bila za izpolnjevanje skupnega delovnega programa določena skupna sredstva za funkcionarje in za člane delovne skupnosti in če bi za oboje veljala enaka merila dela.

KDO
JE KDO

SERGIO RAMIREZ MERCADO
»prvi človek« nove vlade
v Nikaragui

Za ožjo sestavo nove sandinistične vlade se je zvedelo že junija lani, ko je postalo dokončno jasno, da so Anastasio Somosi šteti dnevi, vendar pa so bila imena petčlanske vodilne hunte komajda znana ne le svetovni, temveč tudi ožji latinoameriški javnosti. Nič čudnega, saj so z izjemo Violette Barrios, vdove znanega borca za pravice ljudstva novinarja Pedra Chamorre, vsi njeni člani mladi ljudje, katerih sandinistična in tudi »antimosiistična« karijera je spričo njihove starosti dokaj kratka. Med »vodilno peterko« pa je naslov voditelja pripadel že od samega začetka Sergiu Ramirez Mercado, katerega življenjsko pot je mogoče s pričo zelo omejenega števila pravih podatkov podati le v glavnih obrisih.

K sandinistični fronti je sedanja nikaraška »osebnost številka 1« pristopila šele pred dvema letoma, in sicer kot član tako imenovane »skupine dvanajsterice«, iz katere je gibanje v resnici nastalo. Gre za skupino, v kateri je bila zbrana nikaraška intelektualna elita, pa tudi poslovneži in politiki. Sicer pa se je Mercado rodil pred 37 leti v zelo revni kmečki družini, kar je odločilno vplivalo tudi na njegovo poznejšo levičarsko opredelitev in aktiven boj za ljudske pravice. Po končanem študiju prava (dosegel je naslov doktorja pravnih znanosti) se je Ramirez Mercado posvetil poklicu profesorja na univerzi, vzporedno pa se je ukvarjal tudi s pisateljevanjem in je s svojimi novelami kmalu zaslovel, kot eden najbolj talentiranih nikaraških pisateljev novejši dobe. Nekateri celo pravijo, da ga na tem področju trenutno prekaša ne-le po vsej Latinski Ameriki, ampak tudi drugod po svetu znani nikaraški pesnik Cardenal. Pomemben podatek iz Mercadovega življenja je tudi njegova dejavnost pri ustanavljanju revije »Ventana« (okno), ki je kmalu po nastanku zaslovela po svoji odkriti deklariranosti proti diktaturi Somosov. Svoje politično prepričanje je sam Mercado pred kratkim okvalificiral kot »zmerno levičarsko z nemarksistično usmeritvijo« in z močnimi poudarki na privržnosti ciljem generala Avgusta Sandina.

M. O.

OSNOVNE
ORGANIZACIJE
ZVEZE SINDIKATOV:

ob koncu avgusta bo izšla v založbi Delavska enotnost nova knjiga:

Financiranje
in finančno-
materialno
poslovanje
v Zvezi sindikatov
Slovenije

Cena: 40 din.
Naročila sprejema ČGP Delo
— TOZD DELAVSKA
ENOTNOST, Ljubljana, Dal-
matinova 4.

KOMUNIST ZA DE

Počasni koraki
v stanovanjskem gospodarstvu

Miša Sovdat

Državni in zakonski posegi v družbenoekonomske odnose stanovanjskega gospodarstva se morajo vse bolj umikati samoupravniemu sporazumevanju in družbenemu dogovarjanju. To terjajo izhodišča, začrtana na kongresih zveze komunistov in zveze sindikatov Jugoslavije ter številni republiški politični dokumenti. Ne nazadnje pa to terjajo tudi določila zakona o združenem delu, kajti prav je, da delavec, ki dohodek ustvarja, in o njem odloča, odloča tudi o tem, kako bo uporabljen pri reševanju stanovanjskih problemov.

Za uveljavljanje zakona o združenem delu v neposredni praksi organizirajo skoraj v vseh okoljih številne aktivnosti. Prav stanovanjska izgradnja pa je tisto področje, kjer smo samoupravne odnose in določila zakona o združenem delu veliko premalo uveljavili. Delavci v temeljnih organizacijah združenega dela in občani v krajevnih skupnostih še vedno niso dobili dovolj priložnosti in možnosti, da bi odločali o vseh pomembnih vprašanih stanovanjske politike in o gradnji stanovanj. Načrtovanje stanovanjske gradnje nasploh je še vse prereditko sestavina razvojnih planov organizacij združenega dela in krajevnih skupnosti. Zaradi tega največkrat potrjujejo kakovost, strukturo in ceno stanovanjske gradnje še vedno kar v strokovnih službah samoupravnih interesnih skupnosti ali pa občine.

Zaradi teh in nekaterih drugih vzrokov se nezadovoljstvo delavcev in občanov stopnjuje, posebej še zaradi zaostajanja v izgradnji stanovanjskih enot. K temu so sicer pripomogli nekateri objektivni vzroki, na primer pogosto pomanjkanje gradbenega materiala, vendar pa pred-

takimi objektivnimi vzroki prepogosto prednjačijo subjektivni (zamotani birokratski postopki, neorganiziranost in neodgovornost posameznih izvajalcev itd.). Skupni seštevek vsega nakazuje približno naslednjo oceno zveznega zavoda za družbeno planiranje: srednjeročni plan stanovanjske izgradnje bomo do konca leta 1980 dosegli s približno 88 odstotki. Predstava bo jasnejša, če te številke »prevedemo« v stanovanjske enote. Načrtovali smo, da bomo v tem srednjeročnem obdobju v Jugoslaviji zgradili 820.000 stanovanj. Kaže pa, da bodo rezultati skromnejši za približno 100.000 stanovanj. Tako v družbenem sektorju. Zasebna stanovanjska gradnja, ki je zadnja leta stalno naraščala, pa je bila lani prvič nižja. V primerjavi z letom poprej, to je z letom 1977, smo v državi zgradili 4.000 zasebnih stanovanj manj.

Pou za doslednejše uveljavljanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v stanovanjskem gospodarstvu je več. Nobene, ki nakazuje učinkovitejše razmere, ne bi smeli zanemariti. Osnovno pa je odločujoča vloga združenega dela pri reševanju stanovanjskih vprašanj delavcev. Ob tem je potrebno seveda še naprej razvijati različne oblike solidarnostne pomoči in si prizadevati, da bi delavci s čim več lastnih sredstev (odvisno seveda od njihovih materialnih možnosti) sodelovali pri reševanju svojega problema. Pri tem ne bi smeli prezreti, kako pomembno je, da novi družbenoekonomski odnosi v stanovanjskem gospodarstvu uredijo tudi vpliv »porabnikov« na višino in strukturo stroškov izgradnje in cene stanovanja. Tudi sicer je potrebno doseči čimbolj »objek-

tivne« deleže stroškov gradnje in komunalnega opremljanja zemljišč v ceni stanovanja. Če bi uspeli stabilizirati cene stanovanj, bi verjetno veliko lažje uredili načrtne programe stanovanjske gradnje pa tudi večje angažiranje lastnih sredstev za stanovanjsko gradnjo. K čvrstjšim odnosom bo gotovo prispevala tudi politika najemnih in njihovo približevanje k resničnim ekonomskim cenam.

Našeta vprašanja pa seveda ne obsegajo vseh problemov, ki jih čutimo v stanovanjskem gospodarstvu. Spomladanski posveti o uveljavljanju novih družbenoekonomskih odnosov v stanovanjskem gospodarstvu naše republike so pokazali še na eno šibko točko, ki bi jo morali najbrž zapisati kar na prvo mesto: prepočasni smol. Probleme vidimo, ponekod tudi analiziramo, skoraj nikjer pa ne ukrepamo. Najpogosteje je vse, kar stori, glasno tarnanje in opozarjanje, da moramo reševanje problematike končno le premakniti z mrtve točke. Dolge mesece so takšne ugotovitve ponavljali tudi v glavnem mestu naše republike, tik pred poletnimi dopusti pa se je vendarle premaknilo tudi v Ljubljani. Izhodišča za uveljavljanje novih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v stanovanjskem gospodarstvu so pripravili komunisti in razprave se nadaljujejo na različnih ravneh, posebej pa še v organih stanovanjskih samoupravnih interesnih skupnosti. Kaže, da bodo razkorak med opredeljenim in dejanskim položajem delavca na področju stanovanjskega gospodarstva najlažje odpravili z doslednim uveljavljanjem samoupravnega družbenega planiranja, ki bo zajelo vse elemente dela in

življenja delavca in občana v Ljubljani. V proces načrtovanja in gradnje naselij bodo v prihodnje vključeni uporabniki, ki so bili doslej največkrat le opazovalci procesa. Korak bliže k novim odnosom bo prav tako zagotovilo učinkovitejše delovanje hišnih in stanovanjskih skupnosti ter njihovih enot, s čimer bo stanovanjska politika v neprimerno večji meri kot doslej odsevala občanove potrebe, interese, možnosti in odgovornosti. Seveda v Ljubljani načrtujejo ob teh pomembnih vsebinskih spremembah tudi nujno reorganizacijo in boljše organiziranje strokovnih služb ter delovnih skupnosti v samoupravnih interesnih skupnostih, postopen prehod na ekonomske najemnine in nove oblike združevanja dela in sredstev za stanovanjsko gradnjo.

Kaže torej, da se pomikamo naprej tudi na stanovanjskem področju. Žal moramo še enkrat poudariti, da so ti koraki veliko prepočasni in da jih še marsikje v Sloveniji sploh niso naravnali v pravo smer. Zato bi najbrž ljubljanski vzorec zaslužil širšo predstavitev. Toda ne zato, da bi tistim, ki doslej niso še ničesar storili, služil kot model, pa tudi ne zato, da bi bil morda izjemno kvaliteten. Prav gotovo pa zaradi tega, ker je pripravljen temeljito in ker odreja pravičen in dosleden odnos do nosilcev stanovanjskega gospodarstva — delavcev v združenem delu in občanov v krajevnih skupnostih.

OD SOBOTE
DO SOBOTE

Sobota, 4. avgusta

V Spodnjih Vinarah pri Šentprimozu v Podjuni so tamkajšnji amaterski gledališčniki uprizorili Mikelnovo priredbo Preživovih Samorastnikov. Premiera je pomemben dogodek v kulturnem življenju Slovencev na avstrijskem Koroškem.

Nedelja, 5. avgusta

Na tovariškem srečanju španskih borcev in predvojnih komunistov v Trbovljah so odkrili spominsko obeležje.

Ponedeljek, 6. avgusta

— Zvezni zavod za statistiko je objavil, da so julija cene na drobno poskočile za 3 odstotke, kar je najvišji mesečni dvig maloprodajnih cen v zadnjih 15 letih.

— V koprski in sežanski občini so zaradi hude suše uvedli omejitve pri porabi vode.

Torek, 7. avgusta

Zvezni izvršni svet je sprejel oceno in ukrepe v zvezi z energijskim položajem v državi. Podatki kažejo, da nam pozimi grozijo težave pri oskrbi s kurivi ter pomanjkanje električnega toka.

Sreda, 8. avgusta

Velenjski in zasavski rudarji so se odločili, da bodo od septembra delali tudi ob sobotah, da bi prispevali k reševanju težke energetske situacije.

Na Pelješcu so uspeli pogasiti enega največjih požarov, kar jih je doslej bilo na naši obali. Ogenj je divjal od ponedeljka in se je razširil na 16 kilometrov dolgem pasu. Dvanajst vasi, ki jih je ogenj ogrožal, so obranili, nastala pa je velika škoda na nasadih smokey in vinske trte.

Petek, 10. avgusta

V Kranju so odprli tradicionalni Gorenjski sejem.

Pomembni dogodki ta teden po svetu

Nov uspeh neuvrščenosti

Florjan Laimiš

Priprave na sestanek šefov držav in vlad v Havani so dobile v minulem tednu zgovoren poudarek s sporočilom, da se je srednjeameriška država Nikaragua, potem ko se je otrsela polstoletne diktature — vladavine Somozove rodbine, obrnila na gibanje neuvrščenih z željo, da bi se tesneje seznanila z njegovimi načeli in njegovo politiko. Pa ne samo to, ne gre samo za Nikaraguo, tudi španska vlada je sporočila, da bodo njeni predstavniki prišli v Havano, kot gosti in opazovalci sicer, vendar, prišli bodo. Dve državi, ki sta bili svojčas sestra povsem drugačne ideologije, kot pa jo zagovarjajo neuvrščene države, sta se odločili za drugačno, moderno pot v mednarodno življenje in dogajanje. Žrtve diktature in podrejanja doktrinam vplivnih področij Nikaragua išče rešitev nakopičenih problemov, ki jih je diktatura natovorila njenim množicam med narodi, ki so se utrdili v boju s pomanjkanjem, odrekanjem in pritiski ter zmagali in nastopili obetov prepolno pot. Španija je s svojim sklepom odgovorila tistim, ki so jo že videli v paktu NATO, ki so že skoraj sebi v prid spremenili ozemeljski status vojaških oporišč na njenem ozemlju in tudi spletkarjem, ki so bili prepričani,

da je mogoče fašistično preteklost Španije še na kak način izkoristiti kot jez, ki bo zadržal željo po življenju brez podrejanja volji velikim silam ene ali druge politične usmeritve.

Bili smo tudi priče zmagi naroda, ki skoraj ni imel osnove za verovanje v svobodno življenje. Po več kakor treh letih neenakopravnega boja, je saharska osvobodilna fronta Polisario izbojevala za svoje Nomade prvo zmago. Mavretanija, dežela, ki si je z Marokom razdelila ozemlje bivše španske kolonije v zahodni Sahari — pri tem pa saharskega ljudstva sploh ni vprašala za sodbo — je sklenila premirje. Maroko se je nenadoma znašel v ožini. Vsa Afrika je na nedavni konferenci v Monroviji stopila na stran svobodoljubnih Saharskih Nomadov in jim obljubila referendum o samoodločbi. Maroko se je temu upr in sklenil predložiti spor, kot je ocenil voljo Afrike, Združenim narodom, Arabski ligi in Organizaciji afriške enotnosti, pa čeprav so vsi ti forumi že prej izrazili svojo voljo, katere skupna misel je, da je Maroko dolžan zgledovati se po Mavretaniji!

Maroko ne priznava Saharskih Nomadov kot naroda, temveč

trdi, da gre za skupino pastirjev brez domovine, brez stalno naseljene ozemlja in brez drugih značilnosti naroda. Nekaj podobnega se zdaj dogaja s Palestinci oziroma pogajanj v Haifi. Tam odločajo o Palestincih oziroma o ozemlju, ki naj bi ga v prihodnje naseljeval ta bojeviti narod. Vsi, celo Američani vztrajajo pri tem, da je treba Palestince priznati, medtem ko Izrael trmasto vztraja pri svojem »sklepu«, da gre le za beguncin in nič več. Tako, kakor je Maroko zaradi svojega trmatega stališča zabredel v osamljenost, se tudi Izraelu ne obeta boljši rezultat njegove politike, pa čeprav je za zdaj dosegel, da so trojna pogajanja z ameriško udeležbo preložili do septembra. Izsilil je odložitve, ni pa dosegel, da bi razpravo odstranili z dnevnega reda. Zmaga se je že nagnila na palestinsko stran.

V minulem tednu je tudi minilo 34 let, odkar je nad japonskim mestom Hirošimo eksplodirala jedrska bomba in s tem začela novo obdobje v zgodovini mednarodnih odnosov. Nastopilo je obdobje strahovanja in strahu, vendar pa tudi obdobje, v katerem je človeštvo konec koncev le priznalo, da sporazumeva-

nje prevladuje nad argumenti sile in prisiljevanja. Prva eksplozija atomske bombe nad Hirošimo je sprožila številne dileme o moči nekega naroda in brezupnosti položaja milijarde ljudi na svetu. Dala pa je človeštvu tudi spoznanje, da noben narod, nobena država na svetu sama zase ni dovolj močna, da bi si lahko prilastila krojenje usode vsega človeštva. Svet ne more biti lastnina nikogar posebej, to je eno od sporočil prvih analiz atomske katastrofe, ki je s Hirošimo in Nagasakijem zagrozila človeštvu. Zmagal je razum nad militaristično zaverovanostjo v lastno moč. Človeštvo je dobilo pogodbe, ki omejujejo širjenje jedrskega orožja, ki prepovedujejo nove poskuse z njim in ne dovoljujejo, da bi atomi posegli celo v vesolje, kjer so že iskali najprimernejša oporišča zanje. Lahko rečemo, da je obvladana prva ostrina svetovnega strahu, ki ga je sprožila verižna reakcija sproščene energije pred 34 leti. Naloga vsega človeštva pa je, da z vsakodnevnim delom prepreči ponovitev strahote, na katero žrtve opozarjajo — pa čeprav zaradi smrti, ki jih izloča iz življenja — njihov opomin blede ne le iz leta v leto, temveč iz dneva v dan.

Tokrat, ko je jok odmeval čez Sotlo in Savo

Življenje neke generacije iz Dobove

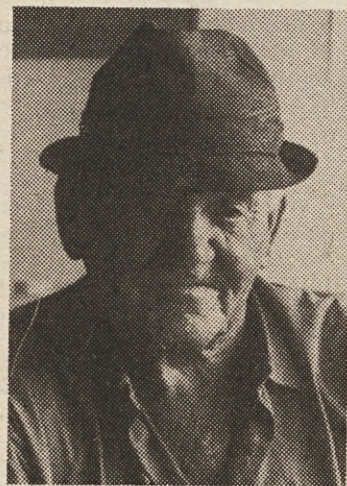
Andrej Kos

V teh dneh pred 38 leti je slovenski narod doživel eno izmed svojih največjih tragedij, ko so Nemci začeli izseljevati in preganjati najzvednejše Slovence, iz Obsotelja pa izganjati vse, kar je bilo slovenskega. Pričujoči zapis je nastal pred dnevi, ko so na pobudo LOJZETA ANTONČIČA, nekoč doma iz Dobove, začeli v njegovem rojstnem kraju in okoliških zaselkih zbirati gradivo za Zbornik o življenjski poti njegove generacije. Gre za 42 ljudi, ki so bili rojeni 1929. leta, torej so bili takrat premladi za uniformo in preveliki za potujčenje, zato jim je bila odločena kruta pot od enega do drugega taborišča. Mnogi med njimi se niso vrnili.

»Vedno znova, ko se vracam v Dobovo in srečujem moje vrstnike, ugotavljam, da v naši polpretekli zgodovini ostaja bela lisa. Mnogo vemo o posameznih bojih, legendarnih junaštvih, o trpljenju in nadčloveških naporih naših ljudi med osvobodilnim bojem, le malo pa je znanega o boju tukajšnjih železničarjev, kmetov in vseh iz 20 kilometrov širokega pasa ob Sotli, ki so jih Nemci takoj po okupaciji začeli izganjati, da bi si s Kočevarji utrdili južno mejo rajha,« pravi dipl. oec. Lojze Antončič iz mariborske Time, ki je duhovni vodja akcije za izdajo Zbornika neke generacije. Gradivo za zbornik zbirajo že dolgo, zajel bo vse o Dobovi in krajih, ki so vezani na njo, del izpovedi o teh nesrečnih ljudeh pa so zapisovali novinarji prav na ta dan, ko smo bili tudi mi v Dobovi.

Zalostna odisejada tisočih

»Vsakemu so trdili, da gremo na bolje. Zakaj bi najšli na bolje, ko nam je kar tu dobro, je sprševal moj oče,« pripoveduje ANTON DERŽIČ. »Živeli smo skupaj s starimi starši. Nemci so očeta sprševali, če smo ena dru-

žina. Oče je zatrjeval, da smo ena družina. Šlo je za to, da bi lahko ostali doma, če bi se odpovedali starim staršem. Oče je namreč delal pri železnici. Torej greste skupaj, so rekli Nemci. In smo šli. Najprej je pobralo staro mamo, potem je čez leto zbolela še mama. Umrla je na Češkem,« še pove, potem se mu glas zatrese in utihne. Vse je tiho. Gledamo, kako z razbrzdanega obraza tiho polzijo solze.

»Iz Brestanice nas je zvečina vodila skupna pot le do Freunleitna, kjer so nas spet delili. Nekateri so nadaljevali pot na Bavarsko, drugi naprej v Prusijo ali za češko mejo. Bil sem močne rasti, zato so me nenehno pošiljali iz taborišča na različna dela. Delali smo od zore do mraka, hrane pa je bilo le toliko, da si ostal živ. Proti koncu sem imel srečo, da so me dodelili v pomoč nekemu peku. Tako sem se vsaj kruha najedel in včasih sunil še kak kos za prijatelje in bolnike. Bil sem mlad in pogumen. Spominjam se, da sem nosil ukradene žemlje in kruh v taborišče tudi takrat, ko je bilo naše taborišče med dvema ognjema. Kroggle so prašile in sikale naokoli, sam pa sem tekkel med trupli s tistimi žemljami,« pripoveduje AVGUST LEPSINA.

Anton Deržič

»Iz Dobove je bilo 42 otrok iz istega šolskega razreda. To smo bili mi, ki smo se rodili 1929. leta. Ker so nas izgnali, smo ostali neuki, zvečine smo znali komaj pisati. Ko smo se vrnili, smo bili za šolo že prestari. Otroci drugih krajev so danes inženirji, ekonomisti, tehniki, pravniki. Mnogi med nami pa so ostali na zemlji, drugi so se spet izučili obrti in se raztepli po svetu. Ne vem, če je še katera generacija plačala tolikšno ceno, kot jo je naša. Tu ne mislim samo nas iz Dobove, saj so naše ljudi izgnali ob vsej Sotli. Več tisoč družin in verjetno tudi več tisoč nam enakih otrok.«

Za vsako ceno nazaj domov

»Pobegnil sem iz taborišča in šel domov. Sestra me je kleče rotila naj odneham. Ne, sem rekel, grem. Če so te dobili si šel pred puške ali v koncentracijsko taborišče. Toda šel sem. Imel sem vražjo srečo in se nekako privotilil do Dobove. Toda tu je ostalo le malo naših, povsod sami trdi Kočevarji. Če so te izvohali, so te takoj naznanili,« pripoveduje ANDREJ KOS. Imel je srečo, uspeli so ga skrivoma spraviti na hrvaško stran, kjer se je skrival pri nunah. »Potem me

Avgust Merslavič

je nekega dne, ko sem na hribu gledal čez Sotlo, kako bombardirajo moje Dobovo, zalotil neki ustaš in me vlekkel na žandarmerijo v Zaprešič. K sreči je bil komandir naš človek in me je izpustil, povrh pa mi še dal potrdilo o svobodnem gibanju. Veste, hudo je bilo, toda našli so se ljudje, ki so ti tudi za ceno svoje glave pomagali...«

»Ko so nas prignali v Brestanico, sem rekel: dragi moji, mene ne bodo vlekli naprej in sem pobegnil. Uspelo mi je priti nazaj. Dolgo sem se skrival, kajti naši, zvečine železničarji, ki so ostali, so vedno pomagali. Potem so mi uredili potrdilo, da sem v službi pri železnici,« pravi AVGUST MERSLAVIČ. »Ker sem že prej sodeloval v pripravah za organiziran boj z okupatorjem, mi ni bilo težko poiskati tovarišev, ki so me takoj vključili v terensko delo. Ko je zaradi izjave postalo zame v Dobovi prevroče, so me potegnili v partizane. Ko sem neke noči in skrivaj prišel domov, sem ugotovil, da so mi odpeljali ženo z otrokoma. Domov se je vrnila brez otrok...«

»Če tega ne bi doživel, ne bi mogel verjeti, da je človek sposoben pretrpeti toliko, kot sem to

Felix Katič

vsak dan štiri leta gledal po taboriščih,« pravi FELIKS KATIČ. »Hitlerjugendovci so me tako premlatili, da se štirinajst dni nisem mogel dvigniti na noge, pa sem se izljal. Veste, človek se tega nered spominja, kaj šele, da bi govoril o tem. Danes sem sam oče, zato vem, koliko so šele pretrepeli naši starši. Mi smo bili premajhni, da bi lahko vse dojeli ali razumeli.«

Največje strahote, če lahko te strahote sploh razvrščaš, je vsekakor doživela družina Šavričevih iz Velikega Obreža. Oče je bil železničar in imel šest otrok. Najstarejši Josip naj bi šel v šole, vendar so ga zaradi naprednjaštva izključili iz šole še pred okupacijo. Takoj po okupaciji pa se je kot član SKOJ in partije vključil v oborožen boj. Kot borca brežiške čete so ga Nemci skupaj s še nekaterimi drugimi borci ujeli in v Mariboru ustrelili.

»V partizane sva šla z bratom skupaj, vendar sta Kveder in Janhuba odločila, da moram ostati kot aktivist na terenu. Ko so Nemci razbili brežiško četo, preživeli pa v Mariboru postrelili, smo mislili, da se bodo spravili tudi na družino. Šele čez nekaj mesecev so se res. Bilo je v noči, ko sem se vračal z akcije, ker sem

moral iz Krškega prepeljati tri naše na hrvaško stran. Zjutraj so hišo Nemci obkolili in nas odpeljali v celjski Stari pisker. Ker je bil oče železničar so se Nemci pomišljali, kaj naj naredijo z nami. Potem pa so prišli in rekli: če grem jaz v nemško vojsko in tako dokazem svojo lojalnost, oče pa nazaj na železnico, nas ne bodo izgnali. Za premislek so nam dali eno uro. Oče mi je rekel! Franci, sam se boš moral odločiti. Tu ti ne morem pomagati. Saj veš, kako sem vas vzgajal...! Povejte mi, kako bi naj oblekel uniformo, ki je ubila brata!«

Najprej so odpeljali njegovega očeta, potem mater, nato so izmed otrok izločili najmanjšega, da bi ga vcepili v neko nemško družino, druge otroke pa so porazdelili po taboriščih. Oče in mati se nista vrnila. Ko so se proti koncu 1945. leta otroci vračali domov, so našli, tako kot drugi, razdejano še tisto malo, kar so prej imeli.

Ko danes ti ljudje razmišljajo nazaj, se z veliko bolečino spominjajo vrnitve. Domovi so bili požgani ali porušeni, Kočevarji in ustaši so izropali še tisto malo vrednega, česar ni požrl ogenj ali bomba. Njive so bile zapuščene, hlevi prazni. Danes ni v Dobovi in v krajih okrog nje niti sledu o tem. S tisto kravico ali kozo, ki so jo po vrnitvi dobili od ljudske oblasti kot prvo pomoč, so se preživeli, popravili so hiše, zgradili nove in pocelili rane. Razen ran, ki so ostale v njih in ki jih ni mogoče pozdraviti. Zato bodo izdali Zbornik o neki generaciji, o kateri v zgodovini ni nič zapisanega, vendar je živa priča največje tragedije našega naroda.

Janez Sever

Sedem let do pravice

Ivo Kuljaj

»Kaj, da bi pri nas kdo sedem let terjal svojo delavsko pravico? Ne, kaj takega ne verjamemo,« ugovarjajo prijatelji, ko zvedo žalostno zgodbo Iva Janeža iz Nove Gorice, ki je našel svojo pravico šele po sedmih letih »sodniške odisejate.« V našem časniku smo o Ivu Janežu in njegovi pravici že pisali in sicer tani, ko je bila pravda, do katere je prišlo, ker je Janež sodil, da so ga nezakonito odpustili z dela v takratni delovni organizaciji A-A Zavod za poklicno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov, ki je zdaj TOZD Mebla, stara šest let. Med drugim je Ivo Janež takrat vzkliknil tudi tole: »Ne, nisem hlapec Jernej, ki je na koncu svoje križeve poti obupal. Jernej je žalostno končal, ker v družbenih razmerah svojega časa ni našel izhoda iz velike stiske. Danes je »naš« svet drugačen. Živimo v svobodni in demokratični deželi, v kateri vladajo pravičnejši družbeni odnosi in prepričan sem, da bom

Ivo Janež: »Če ne bi bil trdno prepričan, da se mi je zgodila huda krivica, res ne vem, če bi vzdržal!«

svojo pravico našel, dasi jo iščem že šest let.«

Pokazalo se je, da je imel Janež takrat prav. Pred dnevi je namreč višje sodišče v Kopru odločilo, da mora Meblo TOZD AA sprejeti Iva Janeža nazaj na delo in mu izplačati vse prejeme, tako kot da je vsa ta leta delal. Višje sodišče je v tožbeni zadevi dalo Janežu v celoti prav in še s pripombo, da bi tako moralo storiti že sodišče prve stopnje v Novi Gorici.

Tako torej. Sedem let pravnega, veliko izgubljenega denarja, precej neprespanih noči in načetih živcev (Janeževih seveda), za nič. Potrebno je bilo več razprav, pritožb z obeh strani, nič koliko besed in dvignjenega prahu, dokazov takšnih in drugačnih, da bi bilo na koncu spet vse tako kot pred sedmimi leti. Se je splačalo? Janežu ja, nasprotni strani ne — gmotno gledano seveda. Gledano človeško pa se zdi, da je največ plačal Janež. Ko smo ga nedavno tega vnovič obiskali,

nam je v baraki, v kateri že vrsto let prebiva skupaj z ženo, dejal, da je fizično in psihično popolnoma na tleh. Tolikanj, da ga je izčrpala ta sedemletna pravdarska pot, da je vprašanje, če bo sploh še kdaj prijel za delo. Tega Janežu kljub milijonom, ki jih bo dobil, danes nihče ne more povrniti, niti ne poplačati.

To je kajpak le kamenček v tem dokaj črnem mozaiku, ki vnovič nazorno izpričuje, kako počasi melje naše sodno kolesje. No in s tem v zvezi se nam poraja nekaj zanimivih vprašanj, na katera pa, žal, v Novi Gorici za zdaj še nismo dobili odgovorov. Bili smo na občinskem svetu Zveze sindikatov v Novi Gorici, kjer nas je zanimalo, kaj si občinski sindikat misli ob tej delavski pravdi. Beseda je stekla s Sergejem Koglotom, sekretarjem občinskega sveta, ki nam je dejal, da se sindikat s tem neposredno ni ukvarjal in da je imela to »čez« njihova pravna služba. Kolikor pa primer pozna, je bilo njegovo

osebno mnenje, češ da »je to ena od oblik našega samoupravnega življenja, ki ima še vedno korenine v starem pravnem sistemu«. Kaj več bo pripravljen povedati, ko se bo »konzultiral« z njihovo pravno službo.

Zavili smo tudi v Meblo, kjer nam je sekretar prek tajnice sporočil, da nas ne more sprejeti, ker ima pri sebi ameriškega sociologa. Pa da tudi ne bi imelo smisla, ker je njihov pravnik, ki je vodil to zadevo, na dopustu, sam pa brez pravnika ta trenutek ne bi mogel ničesar povedati, dasi mu je »zadeva poznana«. Povprašali smo še za mnenje Meblovega sindikata, ki pa ga tudi nismo dobili, ker je bil predsednik na dopustu.

Odgovorov torej nimamo. Vprašanja, kot na primer, ali so Meblovi delavci, še zlasti v TOZD AA vedeli za »stisko njihovega sodelavca«, kakšno je bilo s tem v zvezi njihovo mnenje in ali je šel ta »občutljiv primer« mimo družbenopolitičnih orga-

nizacij in še bi jih lahko naštevali, ostajajo. Ostajajo in terjajo odgovore. Kajti dejstva, da je Ivo Janež gmotno dobil, da so pravnik zaslužili in da bodo vse to morali plačati prav delavci TOZD AA, bodejo v oči. Ob koncu tudi ne moremo pustiti vnmear vprašanja, kdo je za vse to odgovoren. Nekdo namreč mora biti, kajti dejstvo, da je Janež pravdo dobil, govori, da ga je nekdo nezakonito postavil na cesto. Se je to res zgodilo, kot nam je povedal Janež, samo dovoljo njegovega osebnega spora s sekretarjem nekdanje delovne organizacije AA Zavod za poklicno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov? Kdo bi vedel? Pa vendarle, nekdo to mora vedeti. In ne samo nekdo. Še predvsem morajo resnico zvedeti delavci, ki bodo po domače povedano — nič krivi, nič dolžni — edini plačniki. In o tem, kako se bo ta gordijski vozol dokončno razvozlal, bomo v našem časniku še spregovorili.

Gospodarjenje v trebanjskem Trimu

Cokla — dobave! evode

Ivo Kuljaj

Polletni obračuni v marsikateri organizaciji združenega dela niso dejanski odraz njenega gospodarjenja. Narava dela je pač taka, da lahko realne kazalce gospodarjenja ugotavljajo šele v tretjem ali celo zadnjem četrtletju. Tako je tudi v trebanjskem Trimu, v katerem proizvodni proces začnejo v kovinski, nadaljujejo v kemični in sklenejo v gradbeni stroki. Vzlic temu pa v tej — samo na videz podeželski delovni organizaciji — že ob polletju ugotavljajo, da so povečali realizacijo v primerjavi z enakim lanskim obdobjem za približno 100 milijonov dinarjev, kar je za 60 odstotkov več kot lani. Vendar v Trimu s tem niso zadovoljni, ker kljub vsemu zaostajajo za zastavljenim letnim gospodarskim načrtom. Vprašanje torej, zakaj je temu tako, ne bo odveč. Nanj in še na nekaj drugih nam je odgovarjal Ivan Gole, direktor te delovne organizacije:

»Res je, s trenutnimi gospodarskimi rezultati v Trimu nismo zadovoljni. Ne moremo sicer reči, da so slabi, pa tudi ne da so dobri. Vzroke lahko iščemo tako zunaj kot tudi znotraj tovarne. Letos, denimo, smo imeli 70 dni tako imenovane mrtve sezone (zima), poleg tega pa več izpadov v proizvodnji zavoljo netočnih dobav repromateriala. Slednje je pravzaprav največja rana našega gospodarjenja. Trimo sam repromaterialov ne uvaža, ker so v Jugoslaviji proizvajalci, ki se po zakonu ukvarjajo tudi s tem. Lahko bi rekli, da tako na nepravilen način tudi sami zaslužijo. Dali smo že več pobud, da bi se to ustrezno rešilo, vendar se na zvezni gospodarski zbornici prepočasno obračajo. V Trimu imamo zategadelj velike težave in seveda tudi izpad dohodka. Še bolj pa nas skrbi, če se bo tako stanje

nadaljevalo tudi v prihodnje. Mi sprejemamo namreč čedalje večje obveznosti, ki pa jih zavoljo omenjenega ne izpolnjujemo. Sprašujemo se, kaj bo z našim izvozom v dežele tretjega sveta, kjer so sankcije za neizpolnjevanje pogodbenih obveznosti dokaj stroge. Nikakor ne bi bilo sprejemljivo, da bi se naša velika prizadevanja za prodor na ta tržišča samo zaradi tega izjalovila. Da ne boste mislili, da govorim na pamet. Za primer naj navedem, denimo, organizacijo združenega dela »Lemint« iz Leskoveca, s katero imamo pogodbo za letno dobavo 8600 ton plastičirane pločevine. Prihaja že osmi mesec v tem letu in doslej smo od tega dobavitelja prejeli le 2200 ton repromateriala. Podobne težave imamo s tuzlanskim »Sodasojem«, ki nam je kot edini jugoslovanski proizvajalec »poliestersternih komponent« onemogočil uvoz iz tujine. Kljub temu, da so pri »Sodasoju« za 37 odstotkov dražji od tujega dobavitelja, smo bili primorani »komponente« naročiti pri njih. Dobave kasnijo iz meseca v mesec in nam je pred časom zategadelj stala proizvodnja celih osem dni. Tudi z dobavami iz skopske železarne ni nič bolje.«

In kje je izhod iz zagate? »Jasno, v pravočasnih in kakovostnejših dobavah. Pa tudi sicer bi bilo potrebno v tej gospodarski dejavnosti v Jugoslaviji doseči večjo usklajenost. Kaj nam drugače pomeni dejstvo, da je Izvršni svet skupščine Slovenije terjal (še predno smo v Trebnjem začeli razvijati industrijo montažnih objektov), da se točno ugotovi, če je v naši državi zagotovljena proizvodnja tovrstnih repromaterialov. Proizvajalci so trdili, da je in da razpolagajo z zadostnimi proizvod-

nimi zmogljivostmi, zdaj pa tako. Ob vsem tem nam tudi nič ne pomeni, če imamo idealne pogoje za še večji prodor v tujino, ko pa ob tem ugotavljamo, da plačujemo surovine celo 40 odstotkov dražje kot naša tuja konkurenca...«

To so zunanji vzroki za »slabše gospodarjenje«, kaj pa notranji? »Tudi teh je nekaj. Predvsem v Trimu prepočasno raste storilnost dela. Na delo še pridemo pravočasno, potem pa vse preveč časa porabimo za najrazličnejše stvari, na delovne dolžnosti pa pozablamo. Skratka, premalo naredimo in tako bo še vse dotlej, dokler bomo prebili na delovnem mestu največ šest ur. Sicer pa je delavec najmanj kriv, če dobro ali slabo dela. Za to imamo veliko ljudi, ki so plačani, da skrbijo za organizacijo, učinkovitost dela itd. Pa še nekaj nam manjka, in sicer malce več zavesti, ponosa in čuta pripadnosti temu kolektivu.«

In kako gledate na razvoj Trima? »Največ skozi tako imenovane kapitalno intenzivne investicije. S temi smo začeli leta 1975, ko smo vložili 80 milijonov dinarjev v linije za proizvodnjo tako imenovanih sendvič gradbenih plošč. Prav sedaj zaključujemo drugo fazo te naložbe s popolno rekonstrukcijo proizvodnje jeklenih konstrukcij, ki velja približno 170 milijonov dinarjev.

Je pa pri teh kapitalno intenzivnih investicijah treba zelo paziti, saj je pri njih živiga dela vse manj, zato pa je tolikanj bolj občutljivo. Z drugimi besedami povedano, prej se ni dosti poznalo, če je nekdo storil kako napako, zdaj so posledice veliko večje. Kaj hočemo, je že tako, sodobna proizvodnja zahteva celega in usposobljenega človeka.«

Radovljiški tekstilci odlašajo z združitvijo

Tekstilna uspravanka

Ciril Brajer

Na območju radovljiške občine so tri tekstilne tovarne — Almira v Radovljici, Vezentine na Bledu in Sukno v Zapužah. Ta tekstilna industrija reže kruh približno 1500 delavcem te občine in nekaj sto jih je z njo življenjsko in dohodkovno povezano, čeprav delajo v drugih slovenskih občinah.

Prav med tekstilnimi delavci se je že pred nekaj leti porodila misel o združitvi treh tovarn, ki naj bi postale integracijsko jedro nadaljnega združevanja dela ter sredstev in poslovnega povezovanja. Leta 1974 je ta zamisel bolj konkretno zaživel in se tako okrepila, da so ustanovili Iniciativni odbor za združevanje v tekstilni industriji v občini Radovljica.

Ta odbor je leta 1976 skupaj s komisijo za pripravo gradiva izdelal dokaj obsežno študijo, polno lepih misli, načrtov, možnosti... Ugotovili so, da bi kazalo tekstilcem razvijati največje dosežke in opuščati programe, katerih uspeh je dvomljiv. Združevali naj bi delo in sredstva za večjo tržno učinkovitost in boljši ekonomski učinek. Tako povezana bi bila dejavnost dobra osnova za povezovanje v reprodukcijske celote s surovinsko bazo in trgovskimi organizacijami.

»Kaj vse naj bi to delo obrodilo,

se da razbrati že iz osnovni cilj in aktivnosti, ki so si jih zadali: ohraniti dosežke in jih oplemeniti z bodočim razvojem, združiti delo in sredstva, racionalizirati delo in mu povečati učinkovitost, fazono povezati TOZD in njihove interese, doseči večjo socialno varnost delavcev, ustvariti pogoje za nadaljnji razvoj in za razvoj samoupravnih odnosov.

Tako načrtan razvoj bi nedvomno služil interesom tekstilnih delavcev radovljiške občine, občine same in slovenske skupnosti v celoti. Zamisel, rojena v delavskih vrstah, je dobila tudi vso politično podporo v občini...

Pa kljub vsemu temu nadaljevanja ni bilo. Iniciativni odbor še obstaja, njegovo gradivo tudi — a vse le na papirju. Komaj verjetno, a vsa stvar je enostavno zaspala. Pomagala ni niti pobuda, ki jo je zveza komunistov sprožila sredi lanskega leta. Posebna delovna skupina je izdelala zaključno analizo, katere sklep je: iskanje najboljše organizacijske oblike združitve ni najbolj smotno in tudi iniciativni odbor naj deluje tako, da bi tekstilci našli nove razvojne programe, bolj akumulativne in delovno intenzivne. Te usmeritve pa bi morale biti resnično skupne in na njihovi osnovi bi lahko končno steklo združevanje. Naj

bo dovolj, saj je tudi to obtičalo na slepem tiru.

Oglasili smo se na radovljiškem občinskem sindikalnem svetu, kjer so nam povedali, da tekstilna industrija ni uvrščena med nosilce razvoja. Programe naj bi razvijala v smeri, ki smo jo že omenili in tako bi lahko zmanjšala število zaposlenih, katere bi usmerili v druge, prednostne dejavnosti — predvsem sta zanimiva turizem in lesna industrija.

Kar pa zadeva združevanje, smo slišali za novo možnost. Tekstilci naj bi se, povezani z Elanom, Alpino in morda Planiko, vključili v kompleksno ponudbo rekreacijskih in športnih izdelkov.

Možnosti torej ne manjka, politična podpora je, toda le od tekstilcev bomo zvedeli, kje tiče vzroki za večletno »spanje« vseh zamisli in kako nameravajo iskati pot naprej.

Morda je nekaj kriva prav politična podpora, ki je bila verjetno bolj načelna in ne dovolj konkretna, sindikat je bil obremenjen z drugimi zahtevnimi nalogami, v dejavnosti pa je bilo več pomembnih kadrovskih sprememb. Pravi vzrok, ali vzroke, bomo skušali spoznati jeseni, ko se bodo radovljiški tekstilci vrnili s kolektivnega dopusta.

GOSPODARSKI KOMENTAR

Pokvarjena izvožno-uvozna plošča

Ciril Brajer

Ko se ozremo nazaj, se spogledamo s poplavo lepih, spodbudnih besed, kako bomo omejili uvoz in spodbudili izvoz. Poleg besed opazimo tudi ugotovitve, da je plačilna bilanca s tujino vse bolj zaskrbiljujoča, to področje smo analizirali po dolgem in počez, tudi ukrepov za izboljšanje je bilo že kar precej... Pa rezultat?!

Lahko ga prikažemo skopo in zgovorno: zunanjetrgovinska menjava Jugoslavije in naše republike (tudi) letos v prvem polletju vodi v vse prej kot mirne vode. Z njo ne moremo biti zadovoljni ne v primerjavi z lanskimi dosežki v tem času, ne v primerjavi s projekcijo plačilne bilance, začetno za letošnje leto. Niti polovice uvoza Jugoslavije nam z izvozom ni uspelo pokriti. Slovenski izvoz je res naraščal hitreje od jugoslovanskega prepreča, ker pa je uvoz prekoračil predvidevanja za več kot 21 odstotkov, smo spet »dosegli« zunanjetrgovinski primanjkljaj, ki je za 53 odstotkov večji od začrtanega.

Najprej si malo podrobneje ogledimo uvoz. Vanj je z največjo žlico segla investicijska oprema, kjer smo predvidevanja presegle za 34 odstotkov. To pomeni, da smo v pol leta »izpolnili« plan za

osem mesecev. Tu se lahko ozremo tudi na Ormož — nam bo uspelo zmanjšati uvoz investicijske opreme, dokler se bodo domači dobavitelji vedli tako neodgovorno, zamujali, izsiljevali?! Pa vprašanje rezervnih delov, servisov... Projekcijo uvoza blaga za široko potrošnjo smo presegle za 35 odstotkov. V potrošnem blagu segamo vse bolj predvsem po tuji hrani, zlasti sadju in se pri tem prav mačehovsko vedemo do »zelenega plana«, ne uspe nam skleniti dohodkovne verige proizvajalec — prevoznik — trgovec — potrošnik... Od industrijskih izdelkov, namenjenih osebni potrošnji, vse hitreje raste uvoz medicinskih, farmacevtskih in kozmetičnih (!) izdelkov ter obleke in obutve. Vprašanje je, če naša tekstilna in obutvena industrija res nista sposobni obleči in obuati vse Slovencev — seveda z malo več posluha in prilagodljivosti. Še najbolj »uspešni« smo bili z uvozom surovin in repromateriala, kjer smo predvidevanja presegle »le« za 17 odstotkov.

In kakšni so najnovejši ukrepi, ki naj bi omejili uvoz? Linearni so in zato gotovo ne dolgoročni. Zmanjšali smo uvozne pravice — vendar vsem in za enak odstotek. Kaj to pomeni? Kdor ima devize

(kdor je z njimi dobro gospodaril, varčeval), jih bo odstopil onim, ki jih potrebujejo, ki so svoj »uvozni krožnik« že izpraznili. Saj solidarnost je prav lepa stvar, a žal ne manjka takšnih, ki jo znajo zlorabiti in gospodarstvo verjetno ne bo navdušeno nad ukrepi, ki jih ne narekuje gospodarska logika.

Kako pa je z izvozom? Že dolgo vemo, kako moramo gospodariti, da bomo konkurenčni v vse tršem boju za tuja tržišča. Vrsto let poudarjamo, da moramo povečati produktivnost, izboljšati kakovost... Tudi posojilna politika ni najboljše. Posojila spodbujajo proizvodnjo in prodajo gore blaga za široko potrošnjo (skoraj se glede na pogodje), za marsikatero posojilo za izvoz pa se mora združeno delo še kako boriti — in ne vedno z uspehom. Naš trg je že tak, da pogoltni skoraj vse in še dobro plača in v takšnih pogojih ni težko razumeti prepočasne rasti izvoza. V razpravi na Koroški medobčinski gospodarski zbornici so pred kratkim pomanjkane izvoznega navdušenja razložili tudi s premijami, katerih Narodna banka ne plačuje redno. Tudi Korošci so menili, da ne kaže siliti na tuje, ko lahko doma dosežejo višje cene...

Trdno zakoreninjene razvade povzročajo zamude v Ormožu

Ena obljud le izpolnjena

Ciril Brajer

Za nami je 15. julij in z njim spet ena neizpolnjenih obljud. V eni letošnjih števil DE smo zapisali, da bo ta dan končana gradnja tovarne sladkorne pese v Ormožu, vendar celo po zadnjem dogovoru investitorjev z dobavitelji opreme in izvajalci del, ki je dograditev premaknil v sredino oktobra, nekaterih dogovorjenih rokov spet ne spoštujemo.

Omenimo (ponovno) največje »grešnike«: delovna organizacija Djuro Djaković z nekaterimi deli za montažo vztrajno krši tudi podaljšane roke, Rade Končar zamuja za zelo pomembno elektroopremo, Metalna s cevovodi in vsa dobavljena oprema ni takšna, da bi si z njo lahko pomagali... Jedinstvo, ki sodeluje z Montingom in je menda največji zamudnik, investitorje, ki jih čas pošteno priganja, medna celo izsiljuje z zvišanimi cenami...

Investitor že ves čas spremlja delo teh delovnih organizacij, jih priganja, zahteva dosledno iz-

polnjevanje pogodb in pri tem trka tudi na vrata sindikatov in drugih družbenopolitičnih organizacij v teh organizacijah združenega dela in njihovih občinah. Začrtali so z gradnjo usklajeno postopno proizvodnjo sladkorne pese in kljub odločnosti združenih investitorjev se stvar zapleta. Vzrok bi težko imenovali drugače kot neresnost, neodgovornost proizvajalcev, dobaviteljev opreme in izvajalcev drugih del. Pravzaprav je pri nas dokaj redko, da bi investitor tolikšne naložbe zaupal skoraj vso opremo in dela domačim dobaviteljem. Redko, vendar pohvalno, vzpodbudno za domače gospodarstvo, ugodno za našo majavo plačilno bilanco...

Zato pa obnašanje nekaterih delovnih organizacij niti najmanj ne spodbuja podobnih odločitev. Kljub podrobnim, smotno sestavljenim pogodbam in stalnemu nadzoru investitorja se menda ne morejo znebiti pri nas močno zakoreninjenih razvad. Zamudniki so se že od začetka

neresno lotili dela in zdaj kot da jih presenečata odločnost in doslednost investitorja, ki jim je zaupal. S takšnim obnašanjem ne povzročajo škode le tovarni sladkorja, sebi, vsi se moramo zamisliti nad tem in se zavedati, da je obnašanje zamudnikov pri nas bolj »normalno« kot pa doslednost investitorja in da nam bo v takšnih pogojih presneto težko dosegati smelo zastavljene cilje gospodarskega razvoja.

Omenimo še svetlo točko v vseh težavah — ena obljud, ki smo jo letos že zapisali tudi v našem časopisu, bo izpolnjena. Družbeni in zasebni proizvajalci sladkorne pese so letos z njo zasadiли približno 2.500 hektarov, predvsem v severovzhodni Sloveniji in sosednji Hrvaški. Čež dober mesec jo bodo pobrali več kot 100.000 ton, kar zagotavlja tretjino letnih potreb nove tovarne. Ni jim treba skrbeti za to izredno občutljivo rastlino, saj bo skladišče pravočasno zgrajeno in predelovalec jo bo lahko prevzel v svojo skrb.

Dober posluš za potrebe

Bencina je vse manj, vse dražje in v gneča na cestah je že prav nevdržna. Čeprav kaže, da so kolesarji prometnim strokovnjakom še vedno »peto kolo«, jih vendar vse več seda na to gotovo najbolj zdravo in ceneno prevozno sredstvo.

V ljubljanskem Rogu so znali prisluhniti naraščajočemu povpraševanju po kolesih in v za-

četku septembra bodo začeli s poskusno proizvodnjo v svoji novi tovarni v Mostah. Proizvodnim prostorom bodo od 12.000 kvadratnih metrov odmerili dve tretjini in naslednje leto naj bi v redni proizvodnji izdelali milijon koles, ponijev in poni ekspresov. Nekaj kolesnih okvirov bo ostalo tudi za izvoz. Naložba bo Rogove delavce ve-

ljal 200 milijonov dinarjev in 40 odstotkov so zbrali sami. V sodobnih proizvodnih prostorih, kamor bodo poleg nove domače in tuje opreme preselili tudi nekaj opreme iz stare tovarne (lakirnica bo povsem nova), bo v bistveno boljših delovnih pogojih delalo 450 delavcev.

C.B.

Planiranje v kulturi

Oblikovanje razvojnih planov kulturnih ustanov

Milan Bratec

Na eni od sej republiškega odbora Sindikata delavcev kulture Slovenije smo posvetili pozornost tudi pripravi razvojnih načrtov kulturnih ustanov. Naloge, ki smo jih sprejeli, so velike in zahtevne, ker ocena dosedanjih razmer na tem področju ni preveč obetavna. Člani republiškega odbora so ugotovili, da vrsta kulturnih ustanov nima ustreznih razvojnih načrtov, mnoge pa jih sploh nimajo. Tako so ugotovili močno prisotnost gospodarjenja in poslovanja od danes do jutri, ko se delavci v posameznih ustanovah zadovoljujejo zgolj s sprejemanjem letnih delovnih programov in finančnih načrtov, skoraj v celoti pa je zanemarjena celovitost planiranja. Takšno stanje seveda vpliva tudi na kakovost odnosov v svobodni menjavi dela in posledice se kažejo v prevelikem obnavljanju proračunskih oblik in miselnosti, ki izhaja iz takšnih oblik financiranja. Ker so tudi v združenem delu razvojni programi razvijanja in zadovoljevanja kulturnih potreb delavcev prej izjema kot pravilo, so bistveno okrnjene možnosti delavcev v združenem delu in kulturnih delavcev, da načrtujejo kulturni razvoj.

Tako smo se v Sindikatu delavcev kulture Slovenije odločili, da s povečano aktivnostjo pri pripravi novih razvojnih načrtov izboljšamo dosedanje razmere. Naša akcija je usmerjena tako v proces oblikovanja razvojnih programov kot v proces njihovega sprejemanja.

Stališča in priporočila, ki jih je sprejel republiški odbor in so bila posredovana vsem osnovnim organizacijam zveze sindikatov na področju kulture, prinašajo nove zahteve in aktivnosti, ki naj bi spremenile dosedanje prakso.

Temeljna programska usmeritev

Delavci v vsaki kulturni instituciji bi morali oblikovati dolgoročno temeljno programska usmeritev. Programska usmeri-

tev naj bi predstavljala vsebino kulturnega delovanja neke ustanove in njeno družbeno poslanstvo. Programska usmeritev naj bi bila »osebna legitimacija« določene kulturno-umetniške dejavnosti pred združenim delom. Prav zavoljo velike potrebe za odpravo sedanjega stanja bi morali v temeljni programska usmeritvi zajeti vrsto stvari, ki označujejo samoupravno socialistično kulturno politiko. Tako, denimo, programska in idejno usmeritev, naloge pri zadovoljevanju kulturnih potreb delavcev, delovnih ljudi in občanov, sodelovanje z ljubiteljsko kulturo, odnos do sedanje kulturno-umetniške ustvarjalnosti in seveda do našega kulturno-umetniškega izročila, povezovanje s kulturami drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti, predstavitev vrhunskih svetovnih kulturnih dosežkov pri nas in naših v tujini. Pomemben del temeljne programske usmeritve pa naj bi predstavljale tudi naloge na področju samoupravnega povezovanja, razvoja samoupravnih odnosov, nalog pri uresničevanju kulturno-umetnostne vzgoje in zagotavljanju enotnega slovenskega kulturnega prostora. Tu je seveda navedenih le nekaj najpomembnejših nalog, vendar že zgolj te opravčujejo našo usmeritev v snovanje temeljne programske usmeritve sleherne OZD s področja kulture. Na podlagi te usmeritve bi kasneje nastajali letni programi dela kot njena konkretizacija.

Temeljni razvojni cilji

Poleg temeljne programske usmeritve, ki je nekoliko dolgoročneje narave, bi morali oblikovati in sprejeti tudi temeljne razvojne cilje. Te cilje smo opredelili kot vsoto kulturno-umetniških, samoupravnih, družbeno-ekonomskih in drugih razvojnih ciljev, ki jih označujejo realna in sprejemljiva postavitev v čas in prostor. Gre torej za bistvene

cilje, ki jih želimo doseči v razvojnem obdobju 1981—1985. Glede na osnutek zakona o sistemu družbenega planiranja in o družbenem planu SR Slovenije, bi morali temeljne razvojne cilje imenovati temeljni plana, saj vsebujejo karakteristike, ki naj bi jih vseboval ta temeljni samoupravni akt s področja planiranja. Temeljni razvojni cilji naj bi torej predstavljali dogovor delavcev in delovnih ljudi v združenem delu ter občanov v krajevnih skupnostih in kulturnih delavcev za kulturno-umetniško, samoupravno in družbeno-ekonomsko aktivnost določene kulturne ustanove v srednjeročnem razvojnem obdobju. Temeljni razvojni cilji so po našem mnenju pomembni predvsem vsled tega, ker predstavljajo celovito podlago za določanje vrednosti oziroma cene kulturnega programa ali kulturne storitve.

Uveljavljanje svobodne menjave dela

V »stališčih in priporočilih« smo v drugem delu nekoliko obširneje obdelali materialne osnove razvoja, pridobivanje in razporejanje dohodka ter družbeni in osebni standard delavcev kulture. S tem smo hoteli pomagati OZD s področja kulture pri oblikovanju in določanju ustreznih elementov, s pomočjo katerih je mogoče planirati kulturni razvoj in tudi ugotavljati vrednost posameznih elementov ter njihova medsebojna razmerja. Toda zlasti ta del priporočil je uresničljiv le, če bo naletel na ustrezen odziv v združenem delu.

Na podlagi dosedanjih izkušenj je velika naloga zveze sindikatov, da tudi v združenem delu zagotovimo vsaj relativno kvalitetno planiranje družbenih dejavnosti in s tem tudi kulture. Ni mogoče še naprej pristajati na to, da v združenem delu za kulturo planirajo zgolj prispevne stopnje, ne pa zadovoljevanja potreb

Ljubljanske Križanke ne zaživijo le ob poletnih večerih, kot arhitekturna zanimivost in razstavni prostor privabljajo turiste tudi podnevi (Fotografija: A. Agnič)

delavcev, delovnih ljudi in občanov po kulturi. Zgolj kvaliteten preskok na tem področju omogoča srečujoče in kontinuirano planiranje in s tem uveljavljanje svobodne menjave dela kot temeljnega družbeno-ekonomskega odnosa na področju kulture. Vsako administriranje in arbitiranje ter prepričevanje, česar v kulturi ni malo, ne more predstavljati zdravih temeljev za

razvoj samoupravne socialistične kulturne politike.

»Stališča in priporočila« predstavljajo le prvi krog naše aktivnosti. Izvršni odbor in organi republiškega odbora bodo morali tako že v letošnji jeseni posredovati prve ocene o uresničevanju stališč in priporočil. Tudi svet za vzgojo, izobraževanje in kulturo pri republiškem svetu ZSS bo moral najkasneje na jesen zasta-

viti temeljito in široko akcijo za uveljavljanje planiranja zadovoljevanja kulturnih potreb, ker gre za aktivnost, ki mora najti svoje mesto v slehernem samoupravnem okolju.

Mislimo, da bomo le tako ustvarili trdnije temelje za kulturni razvoj Slovenije v novem obdobju. Čaka nas še mnogo dela!

Kaj nam pomeni kulturno delo

Urban bo še živel

Ciril Brajer

Na mednarodnem poletnem festivalu je v Križankah prva avgustovska večera zapel tudi Ribniški oktet. Kritiki o nastopu pevcev, med katerimi je šest pravih Ribniččanov, niso vedeli dosti dobrega napisati, a kdor jim je prislunil, je gotovo odšel domov židane volje. Strokovna ocena gor ali dol, skoraj 1.500 poslušalcev je »Ribniččane« oba večera nekajkrat »priposkalo« nazaj na oder, z aplavzom tiste vrste, ki (tudi dolg in glasen) prihaja iz srca in s toplo naklonjenostjo nagraduje doživeto zapete ljudske in borbene pesmi, ki predstavljajo večino programa okteta.

»Res, prav izvirno ljudsko in borbena pesem hočemo prepevati, jo širiti, navduševati zanjo predvsem mlade ljudi, da bi jo tudi oni povzeli in prenašali naprej, na nove rodove,« je začel svojo pripoved Janez Peček, eden pevcev in pobudnikov za ustanovitev Ribniškega okteta. Pred 50 leti je Janez »zapel

svojo prvo pesem« na eni ribniških domačij. Za pet otrok je bilo zemlje premalo in Janezu se je v povojnih letih obnavljanja in gradnje zdelo najpomembnejše, da se odloči za zidarstvo. Z delom si je pomagal na srednjo gradbeno šolo v Ljubljani, jo končal in odšel v Kočevje.

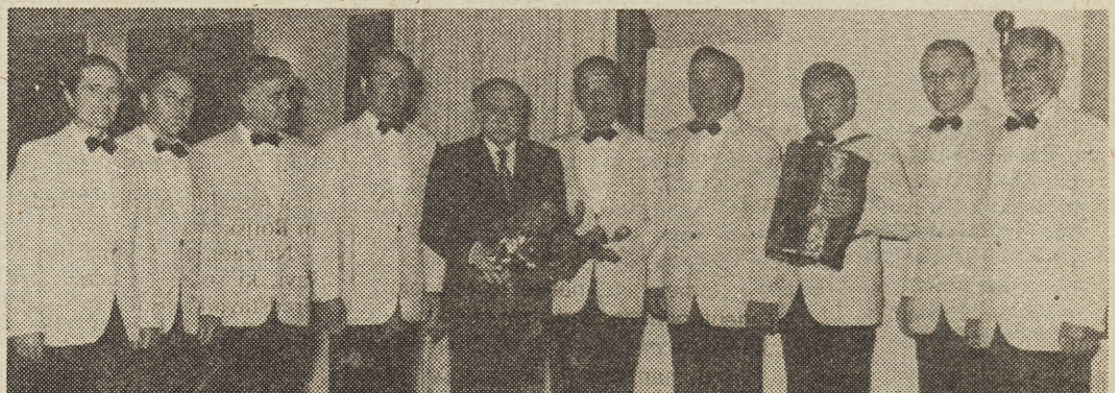
»Ja, iz Kočevja sem se nato vrnil v Ljubljano, marsikje sem delal vsa ta leta, Ribniččan pa sem vedno ostal. In med Ribniččani je pesem živela od nekdaj. Menda smo močne glasove pododovali od krošnjarijev, ki so si jih okrepili s ponujanjem suhe robe. Naša mati so še posebej radi in lepo peli pa sem pesem vzljudil še sam. Bolj zares sem začel v Ljubljani, pri pevskem zboru tehniških srednjih šol. Nadaljeval sem v ribniškem zboru in nekaj let sem se redno vozil domov na vaje in nastope ne glede na to, kje sem delal.«

Janez je potem začel s svojo zidarsko obrtjo, dela ni manjkalo, družina je rasla. Nekaj let je

prepeval le še svojim trem otrokom in še v kakšni veseli družini je povzdignil glas.

»Po nekaj letih »molka« sva začela s Tonetom Kozlevčarjem, ki si je s svojim Urbanom prislunil naslov prvega častnega občana Ribnice, razmišljati o manjši vokalni skupini. Na počitnicah smo se po naključju srečali z nekaterimi Ribniččani, se menili, koliko nas že živi v Ljubljani in da bi kazalo stopiti vkup. Vsi smo bili pevci in način se je tako kar sam ponudil. Pa smo iskali, se menili in zbralo se nas je osem. Andrej Štrukelj je sprejel umetniško vodstvo, pristopili so: Jože Kores, Rudi Trdan, Rudi Zupančič, Vladimir Mihelič, Tone Kozlevčar, France Lesar, Dragiša Ognjanovič pa še jaz. Leopold Poljanšek se je strinjal, da nas bo spremljal na harmoniki. Lahko smo začeli. Za osnovno nalogo smo si zadali pomagati mladim pevcom in glasbenikom v domačem kraju.«

Pa ni šlo vse tako gladko, v za-

Janez le nerad spregovori o sebi, samo o oktetu bi se menil. »Če moram že sam govoriti, na sliki pa naj bomo le vsi skupaj,« je pribil in nam dal sliko z nastopa ob jubileju Mitje Ribičiča.

četnem navdušenju so pozabili na kup malenkosti, ki lahko postanejo resna ovira. Z navdušenjem so premagali vse — vadijo kar pri Janezu v kleti, zagnanost nadomešča pomanjkanje finančne podpore...

»Drži, radi bi pomagali drugim, pa smo sami brez pomoči. Vse leto smo čakali na registracijo pri Kulturni skupnosti občine Ljubljana-Center, finančne podpore nismo dobili niti dinarja. Pa gre poleg časa tudi precej denarja za to ljubiteljsko. Klavir smo potrebovali za vaje, obleke za nastope so drage, prevoz tudi naročili smo značke, lesene krožničke z ribniškim emblemom. Slikar Jože Centa, tudi Ribniččan, nam je zastoj izdelal

slabo kazalo. Tone je prišel k nam domov, ves v zadregi:

Zdaj pa bo kar bo. Krese mi je telefoniral. Že čez tri ure moramo biti tam, peli bomo tovarišu Titu...«

To ni kar tako, pa še brez posebne vaje... Še huje je bilo, ko po živčnem iskanju in klicanju nismo uspeli najti Jožeta. Prejšnji dan je dejal, da gre v Celje, kjer imajo starši zidanico. Celo miličniki so nam ga pomagali iskati po okoliških vinogradih, ta pa je mirno sedel doma na Prulah. Ja, trema je res vrag. Tako nas je zapelo le sedem, a se je dobro končalo. Tito je bil zadovoljen, pohvalil nas je in za novo leto nas je razveselila njegova čestitka.«

Trideset let Gozdne šole v Mozirju

Pred VIII. mednarodnim seminarjem »Šport in prosti čas« na Bledu

S potrebnimi in časom

Stane Urek

Morda bi šel visoki jubilej vzgojnoizobraževalnega centra Partizana Slovenije, Gozdne šole Mozirje kar tako mimo nas, če ne bi v zadnjih desetih letih nudila svoje gostoljubne strehe tudi tečajem za organizatorje rekreacije. Tako pa je prav, da Gozdno šolo Mozirje spoznamo поблиže in njenemu jubileju odmerimo primerno pozornost.

Ze pred vojno je imela sokolska župa Celje na tem mestu tabor, na katerem so prirejali tečaje za društvene vodnike. Po vojni je zemljišče prevzel Partizan Celje, ta pa ga je 1949. leta izročil svoji republiški organizaciji. Od tedaj dalje je šlo skozi Gozdno šolo Mozirje na tisoče pripadnikov Partizana; tu so našli znanje, ki jim je koristilo pri delu v društvih. Potem so se v Mozirju znašli še drugi športniki. Ceneno bivanje, dobra hrana, gostoljubje, idealni tereni za nabiranje kondicije — vse to je privabljal tudi športnike na uvodne priprave. Ni bilo treba dolgo čakati, da so za prednosti gozdne šole izvedeli tudi učiteljski zbori obeh naših kadrovskih šol — ljubljanske in mariborske. Iz Rovinja so prenesli v Mozirje tisti predmet, tiste spretnosti, tisto nabiranje znanja, ki ga mora obvladati učitelj in profesor telesne vzgoje in ki ga poznamo pod imenom: dejavnosti v naravi.

Z novo usmeritvijo društev Partizan, ko so dobila izredno pomembne naloge pri telesni vzgoji predšolskih otrok in pri vodenju športne rekreacije, pa se je razširila tudi naloga gozdne šole. Čedalje pogostejši in dobro zasedeni so tečaji za vzgojitelje, ki dobijo vse potrebno znanje za telesno vzgojo v vzgojnovarstvenih zavodih, in tečaji za amaterske organizatorje rekreacije

tako v organizacijah združenega dela kot v krajevnih skupnostih.

Gozdna šola deluje vsako leto samo med poletnimi počitnicami, torej slaba dva meseca. V tem času gre skozi kakih 600 udeležencev, hkrati pa sprejme največ 120 oseb. Opremljena je s kompletno telovadnega orodja, igrišči za male športe in tekališčem. Iz leta v leto je bolj popolna, bolj opremljena tako z učili kot s tako imenovanim udobjem. Kot prvo nalogo so si v gozdni šoli zastavili, da bodo asfaltirali igrišči za odbojko in košarko; pa tudi dostop od Mozirja bo treba v zadnjem delu asfaltirati.

Po besedah predsednika Partizana Viktorja Repiča pomeni gozdna šola posrečeno obliko skrbi za zagotavljanje potrebnega strokovnega kadra. Predvsem je treba poudariti, da delovanje partizanskih društev sloni izključno na amaterskem kadru in tečajih, ki jih prirejamo vsako leto, dajejo mlajši kader za delo v društvih. Poudaril je še uporabnost mozirske šole za druge institucije. Sicer pa programirajo vsako leto tiste tečaje, za katere je med članstvom in društvu največje zanimanje. Program za daljše obdobje nimajo izdelanega, ker delo v gozdni šoli poteka po letnih programih in na podlagi potreb.

Gozdna šola v Mozirju je dala organizaciji društev Partizan v minulih tridesetih letih res veliko število amaterskih strokovnih delavcev, tako da si delovanje Partizana Slovenije brez tega njegovega središča za vzgojo kadrov sploh ne moremo predstavljati.

Skladno z novimi nalogami pa je Partizan razširil dejavnost gozdne šole tudi na nova področja, na prvem mestu na vzgojo amaterskih kadrov za organizacijo športne rekreacije.

Glavna tema: izobraževanje kadrov

Drago Ulaga

Pri mednarodnem svetu za šport in telesno vzgojo (ICSPE), ki mu predseduje sir Roger Bannister, deluje med drugim tudi poseben odbor za šport in prosti čas. Ta odbor priredi vsako drugo leto mednarodni seminar, katerega namen je izmenjati znanstvene izsledke in praktične izkušnje na področju mednarodnega gibanja »šport za vsakogar«.

Novo gibanje, ki so ga v ZDA označili z besedo »recreation« (osvežilo, oddih, aktivni počitek), se je začelo v začetku našega stoletja s podaljševanjem prostega časa. V ZDA so začeli že leta 1906. prireditelj tečaje za animatorje in organizatorje rekreacije. Zdaj imajo že 345 središč za solanje strokovnih kadrov in za raziskovalno delo. Na Švedskem je takih središč 23, v Zvezni republiki Nemčiji 29. Pri nas izobražujejo profesionalne kadre za športno rekreacijo na visokih šolah za telesno kulturo, amaterske kadre pa v tečajih Partizana, zveze za športno rekreacijo in telesno vzgojo.

V evropskih deželah je bil šport vse do druge svetovne vojne zadeva maloštevilnega članstva v društvih in klubih, privilegij nadarjenec za tekmovanja in gospodarsko močnejših krogov. Gradili so predvsem športna vadišča z ograjami, blagajnami za prodajo vstopnic in tribunami za gledalce. V zvezi z gospodarskim napredkom, višjim standardom in zlasti čedalje daljšim prostim časom pa je postala potreba po športni rekreaciji vse bolj splošna. Postopno se je uveljavilo spoznanje, da je treba omogočiti šport, igre, izletništvo in druge oblike rekreiranja v naravi tudi dotlej zapostavljenim — zlasti delovnim ljudem, mladini, starejšim in socialno šibkim.

Na prvem mednarodnem seminarju odbora za šport in prosti čas (Köln 1964) so strokovnjaki iz različnih držav že poročali o novih tipih športnih igrišč brez ograj (»odprta vrata za vse«), o množičnosti, programih tekmovalnosti za športne značke, finskih stezah za tek v naravi in podobnem. Besede »trim« v Kölnu še ni bilo slišati, očitna pa je že bila težnja po športu za vsakogar. Drugi seminar mednarodnega odbora za šport in prosti čas je bil leta 1966 v Švici, nato na Nizozemskem, Finskem, Nemški demokratični republiki, Švedskem in Poljskem.

Na zadnjem seminarju v Varšavi, ki so se ga udeležili tudi predstavniki visoke šole za telesno kulturo in RTV iz Ljubljane, je bil sprejet sklep, da bo prihodnje srečanje strokovnjakov za

Trim steze ali »telovadnice v gozdu«, kot jih radi imenujemo, so se uveljavile tudi pri nas. Nekatere so zelo dobro obiskane, skoraj povsod pa je problem njihovo vzdrževanje. Foto: A. Ul.

športno rekreacijo od 10. do 14. septembra 1979. leta v Jugoslaviji.

Na prvih mednarodnih seminarjih so udeleženci obravnavali predvsem tematiko demokratizacije in humanizacije telesne kulture, poročali so o raziskovalnem delu in organizirali ogled športnih naprav »za vsakogar«. Pomembno so sodelovali tudi pri sestavljanju Mednarodnega športnega manifesta. Po vsakem seminarju so izdali knjigo z referati, koreferati, sprejetimi priporočili za napredek v množičnem športu.

Švedi so predstavili na seminarju v Bosonu pri Stockholmu svoje bogate izkušnje v gradnji komunalnih rekreacijskih središč z mikavnimi stezami za tek v naravi in s preprostimi telovadišči pri trimskih kočah. Pokazali so tudi nov tip otroških igrišč z visečimi mostovi, plezalnimi napravami in kočicami za pustolovsko razvedrilo mladine. Na seminarju v NDR je prevladovala tematika vadbenih programov za

različna starostna obdobja, na Poljskem pa vprašanja motivacije, propagande in osveščanja.

Na VIII. mednarodnem seminarju v Jugoslaviji bo osrednja tema izobraževanje strokovnih kadrov za športno rekreacijo (amaterskih, z višjo in visoko izobrazbo). Jugoslovanski pripravljalni odbor, ki ga vodi doc. Rajko Šugman (VŠTK), se je odločil za Bled, kjer si bodo udeleženci mednarodnega seminarja ogledali športne naprave, trimške steze in tovarno športnega orodja ELAN. Med drugim se bodo seznanili tudi s planinstvom, ki je na Slovenskem najbolj množična oblika rekreacije.

Lani je bila v Ljubljani seja sekretariata mednarodnega odbora ICSPE za šport in prosti čas, ki jo je vodila predsednica dr. Tereza Wolanska iz Varšave. Dogovorili so se, da bo trajal seminar 4 dni in da bodo pripravili poleg glavnih referatov (o izobraževanju in vzgoji kadrov vseh vrst in profilov) tudi kratka po-

ročila o novih pojavih na področju športne rekreacije v posameznih deželah. Na Bled so povabili predstavnike vseh držav, ki so doslej pokazale zanimanje za mednarodno gibanje »šport za vsakogar« in nekatere vodilne člane ICSPE. Doslej so se odzvali vabilu predstavniki iz 16 držav.

Iz referatov in poročil, ki že prihajajo v Ljubljano, povzemamo, da bo seminar pomemben tako za izmenjavo izkušenj v vzgoji in izobraževanju strokovnih kadrov za športno rekreacijo kakor tudi za športno prakso v vseh starostnih obdobjih. Udeležba na blejskem mednarodnem seminarju je omejena na 2 do 3 udeležence iz posamezne države, polovica mest pa je rezerviranih za udeležence iz Jugoslavije, predstavnike visokih šol in fakultet za telesno kulturo, družbenih organizacij in novinarjev. Vsi referati, poročila in sprejeta priporočila bodo izdani v posebni knjigi.

DE

PRAVKAR IZŠLO!

V družboslovni zbirki založbe Delavska enotnost je izšla nova knjiga:

Dr. Vladimir Štambuk:

KIBERNETIKA

Možnosti in stvarnost

Knjiga vas želi seznaniti s temelji kibernetike in opozoriti predvsem na nujnost kritičnega odnosa marksizma do kibernetike, kar pravzaprav pomeni, da moramo znova razmisliti o vseh prednostih pa tudi o vseh pomanjkljivostih kibernetike kot discipline, kadar jo uporabljamo pri proučevanju družbe.

CENA: 250 din.

Knjigo lahko naročite na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4 ali kupite v naši knjigarni na Tavčarjevi 5 v Ljubljani.

NAROČILNICA

Nepreklicno naročamo izvod(ov) knjige KIBERNETIKA

Naročeno nam pošljite na naslov:

(ulica, poštna št. kraj)

Naročeno, dne:

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu knjig.

(podpis naročnika)

Še malo, pa bo lepe počitnice prekinil šolski zvonec. Zato velja te dni kar najbolje izkoristiti! Foto: A. Ul.

Radlje

Že dobra tretjina

Občinski sindikalni svet Radlje in njegova športna komisija sta s pomočjo občinske telesnokulturne skupnosti tudi letos poskrbela za organizacijo priljubljenih delavskih športnih iger. V organizaciji sindikalnih športnih srečanj imajo organizatorji iger že bogate izkušnje, kar

se kaže tudi pri številu nastopajočih. Pred leti je sodeloval na igrh le vsak deseti delavec, letos pa že vsak tretji! Tekmujejo v osmih športnih panogah, tekmovanja pa bo bodo sklenili pozno jeseni s srečanji za šahovsko desko.

kv

Ob 60-letnici ustanovitve KPJ, SKOJ in združitve revolucionarnih sindikatov Jugoslavije

(XVIII.)

Rojstna leta in prvi boji delavskega razreda

Vinko Blatnik

Kako so potekali nadaljnji, za buržoazno Francijo zelo neslavni zgodovinski dogodki, je znano: dne 8. februarja 1871 je Francija volila nacionalno skupščino, ki naj bi odločila o miru ali vojni. Monarhistične stranke in konservativni republikanci so se zavzemali za mir, meščanski demokrati in delavci pa so hoteli nadaljevati vojno. Volitve so prinesle levičarjem visok poraz; med 750 poslancev je bilo le 20 socialistov. V Parizu izvoljeni poslanci so predstavljali mešanico radikalnih republikancev in socialistov. Iz strahu pred pariškim ljudstvom, ki ga je zajelo patriotično navdušenje, se narodna skupščina ni sestala v Parizu, ampak v Bordeauxu. Za začasnega poglavarja države je izvolila Thiersa, ki je sestavil vlado iz privrženecv monarhije in konservativnih republikancev. Dne 28. februarja sta podpisala Thiers in Favre mirovno pogodbo, Francija se je odpovedala Alzaciji in Lotaringiji. Plačati bi morala milijardno vojno odškodnino. Dokler pa tega ne bi storila, naj bi ostala Pariz in severna Francija zasedena. Naslednji Thiersov korak pa je bil poskus, da bi bil izločil politični vpliv delavcev, ki so bili kot člani narodne garde oboroženi. Marca se je moralo odločiti, ali bodo pariški delavci oddali orožje, ali pa bodo izkoristili vojno za odločilni boj proti kapitalizmu.

Francoski proletariat se je odločil za boj, ki je postal najbolj dramatičen boj delavskega razreda v moderni zgodovini. V glavah pariških revolucionarjev je bilo mnogo nejasnosti, tako o načelnih kot o neposrednih političnih ciljih.

Resnično organizacijsko središče vstaje komune je nastalo šele v februarju 1871. Bila je to civilna uprava pariške narodne garde, delavske milice, ki je štela okrog 100.000 mož. Posamezni bataljoni narodne garde so imeli svoje zaupne odbore, vojaški sveti delegatov kompanij in bataljonov pa so ustvarili posebno vrhovno organizacijo: Centralni komite nacionalne garde. Za konservativno vlado, ki je dotlej preprečevala nastajanje demokratično izvoljene pariške mestne samouprave in za posedujoče razrede je bil Centralni komite narodne garde izredno nevarna ustanova.

Zelja po komunalni samoupravi je zajela tudi republikansko meščanstvo, ki se je čutilo zapostavljeno od izrazito podeželske in reakcionarne narodne skupščine.

Šest dni pred zgodovinskim 18. marcem so prese-

lili francosko narodno skupščino iz Bordeauxa v Versailles. S tem so hoteli poudariti, da republikanski Pariz ni več glavno mesto dežele. Dne 18. marca 1871 je hotela Thiersova vlada odvzeti narodni gardi topove, kar so pariške ljudske množice spontano preprečile. Prišlo je do upora. Hiter umik napadalcev je prinesel lahko zmago, na katero vodilne osebnosti revolucionarnega tabora niso bile pripravljene. Centralni svet narodne garde je postal revolucionarna in republikanska vlada, ki je stala nasproti prikritim in očitnim monarhistom v Versaillesu.

V centralni komite narodne garde so vstopili tudi nekateri vodilni člani internacionale: Varlin, Vaillant, Frankel in Malon.

Thiersova vlada se je dobro zavedala, kako močan zaveznik lahko postane uporniškimi Parižanom prva internacionala, zato si je prizadevala zasejati nezaupanje in neslogo v njene sekcije. Časopis Soir je prinesel »iz zanesljivih virov« novico, da je bil Marx leta 1867 Bismarckov sekretar! Marxa je stalo nemalo dela, da je razkrival tovrstne izmišljotine meščanskega tiska. Objavljanje ponarejenih poročil je izzvalo vznemirjenje med člani internacionale; Marxa so zasipali z vprašanji, kaj je res in kaj ne. V odgovor je Marx pisal različnim redakcijam pisma, v katerih je razkrinkaval laži meščanskega tiska, vendar pogosto brez pravega haska.

Sredi tega naporega boja je prišla v London novica o revoluciji 18. marca, kmalu zatem pa so časopisna poročila dopolnila tudi pisma iz Pariza. Na naslednjem zasedanju generalnega sveta, 21. marca, je Marx predlagal, naj generalni svet pošlje delegacijo k londonskim delavcem ter jim pojasni bistvo revolucije v Parizu ter jim priporoči, da izrazijo solidarnost s pariškimi delavci. Engels je na zasedanju poudaril demokratičen značaj revolucije, centralni komite narodne garde pa ocenil kot resnično demokratični organ, ki predstavlja pariške ljudske množice. V komiteju so bili štirje člani internacionale.

Marxovo in Engelsovo zanimanje je bilo osredotočeno zlasti na taktiko revolucionarnega boja Parižanov. Jasno jima je bilo, da namerava Thiers uspraviti budnost upornikov, hkrati zbirati sile reakcije, da se že pogaja z Bismarckom. Marx je spoznal škodljivost prisotnosti Prusov v Franciji za razvoj revolucije, vendar je kljub temu računal z

možnostjo, da se bo revolucionarna vstaja razširila po vsej državi. Po njegovem mnenju bi bilo treba odločno zadušiti kontrarevolucijo v Parizu in napasti Versailles. S takšno akcijo bi si revolucionarji zagotovili podporo revolucionarnih sil v vsej deželi, obrambna taktika centralnega komiteja pa je, kot bomo videli, obsodila Pariz na izolacijo.

Centralni svet nacionalne garde ni imel pripravljene nikakršnega načrta, kako zagotoviti revoluciji uspeh. Kot vemo, so pariške ljudske množice spontano preprečile odvzem topov, vladne čete pa niso hotele streljati na svoje brate. In to je bilo vse. Delavce sta potegnili v upor revolucionarni patriotizem in borbena volja. Nacionalna garda premožnejših četrti, ki je bila sprva nezaupljiva do narodne skupščine in vznemirjena zaradi hitrega bega vlade iz Pariza, nacionalnim gardistom iz delavskih četrti ni nudila nobenega odpora. Blanquiistični voditelji so izkoristili priložnost, da so zasedli ministrstva in policijsko prefekturo. Centralni svet nacionalne garde je tako po sili razmer postal revolucionarna in republikanska vlada, ki je stala nasproti prikritim in javnim monarhistom v Versaillesu.

Sele 18. marca zvečer, ko je prišel del članov centralnega komiteja nacionalne garde v Hotel de Ville, so najodločnejši zagovorniki akcije zahtevali v centralnem svetu in na zborovanjih okrajnih odborov napad na Versailles. Večina centralnega komiteja in pariškega prebivalstva pa je bila za defenzivno taktiko in tako ni prišlo do vojaške ofenzive, čeprav je bila narodna garda dobro oborožena.

Vse kaže, da so se Parižani odločili za defenzivno politiko iz načelnih in praktičnih razlogov. Bali so se namreč intervencije nemških čet, ovirali pa so jih tudi oboroženi meščani iz premožnejših četrti Pariza. Njihove odločitve so bile nedvomno pod močnim vplivom proudhonističnih idej. Napad na Versailles bi dal gibanju značaj politične revolucije, ki bi privedla do nasilne preobrazbe francoske vlade. Velik del proudhonistično razpoloženih delavcev pa je po bridkih izkušnjah iz leta 1848 izgubil zaupanje v republikance in ni pričakoval od vlade bistvenega izboljšanja položaja. Večina članov centralnega sveta se je zato takoj odrekla ofenzivi na Versailles in si prizadevala ustvariti lastno samoupravo, ki so jo bili pripravljene braniti z orožjem, če bi bilo potrebno. Upali so, da bodo sledili pari-

škemu primeru tudi delavci in meščani drugih mest v Franciji.

Oklevanje namesto odločilnega udarca

Marx in Engels sta kmalu spoznala usodne napa-ke, ki jih je napravil centralni svet, ko je zavrnil zahteve svojih najbolj odločnih članov. V pismu Viljemu Liebknechtu 6. aprila 1871 leta je Marx zapisal: »Najprej centralni komite in nato komuna sta pustila škodljivemu zlikovcu Thiersu čas, da je centraliziral sovražne sile: 1. Ker zaradi neumnosti niso hoteli začeti državljanske vojne, kot da je ne bi začel že Thiers sam s svojim poskusom nasilne razorožitve Pariza, kot da ne bi po sklicanju narodne skupščine, ki je sklepala o vojni ali miru s Prusijo, takoj objavili republikani vojne! 2. Da ne bi ustvarili videza, da so okupirali oblast, so izgubili dragocen čas. Takoj po porazu reakcije v Parizu (place Vendome) bi morali odkorakati proti Versaillesu in ne izgubljati časa z volitvami v komuno, z njenim organiziranjem itd.«

Podobno je pariško revolucijo po volitvah v komuno iz oddaljenega Londona ocenil tudi Engels na zasedanju generalnega sveta 11. aprila 1871. leta. Upravičeno je poudaril, da je imel prenos vodstva na komune škodljive posledice: zamudili so ugodni trenutek za pohod na Versailles. Izvolitev komune ni pomenila okrepitve političnega vodstva, saj je prepletanje pristojnosti civilne komune in vojaškega centralnega sveta samo stopnjevalo zmešnjavo. Engels je kot vojaški strateg zapisal: »Versailles bi bilo treba napasti, ko je bil slab. Ta priložnost je bila zamujena. Sedaj pa kaže, da Versailles dobiva premoč in potiska Parižane nazaj. Ljudstvo ne bo dolgo trpelo mirno, da ga vodijo v poraz! Parižani izgubljajo ozemlje. Svojo municijo trošijo zelo neučinkovito, njihove zaloge živil pa se krečijo. V juniju 1848 je boj trajal štiri dni, toda tedaj delavci niso imeli topov. Danes se boj ne bo končal tako hitro. Louis Napoleon je dal napraviti široke ceste, da je lahko streljal s topovi na delavce, danes pa lahko te okoliščine koristijo delavcem, ki bodo na teh cestah s topovi streljali na svoje nasprotnike. Delavci — 200.000 mož — so mnogo bolj organizirani kot v katerikoli od prejšnjih vstaj. Položaj je težak, izgledi pa niso več tako dobri, kot so bili še pred dvema tednoma.«

(Se nadaljuje)

ZALOŽBA **DE** DRUŽBOSLOVNA ZBIRKA:

PRAVKAR IZŠLO!

Stanko Ilič:

PSIHOSOCIOLOŠKI ASPEKT INFORMIRANJA V ZDRUŽENEM DELU

Humanizacija delovnega okolja

Knjiga je namenjena vsem, ki se ukvarjajo z informiranjem v organizacijah združenega dela, pa tudi sociologom, psihologom dela, članom organov upravljanja in poslovnih organov, družbenopolitičnim delavcem in drugim pri njihovem delu.

Cena 250.— din

Dr. Ana Krajc:

METODE IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

Andragoška didaktika

Prvo celovito delo o metodah izobraževanja odraslih v slovenščini. Knjiga je namenjena usposabljanju vseh, ki so tako ali drugače povezani z izobraževanjem odraslih, predvsem pa delavskim univerzitetam, izobraževalnim centrom v OZD, učiteljem, profesorjem, študentom pedagogike itd.

Cena 260.— din

Bogdan Kavčič in Ivan Svetlik:

POGLAVJA IZ SOCIOLOGIJE DELA

Delo, ki celovito obravnava problematiko in organiziranost združenega dela kot tudi dela na področjih, kjer so sredstva za delo v zasebni lasti. Priporočamo ga predvsem študentom za študij sociologije dela, teorije organizacij in podobnih predmetov v programih visokošolskih organizacij; v pomoč pa bo tudi tistim, ki se v organizacijah združenega dela ukvarjajo z organizacijo dela in z upravljanjem.

Cena 360.— din

NAROČILNICA

Pri TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

.... izvodov knjige **PSIHOSOCIOLOŠKI ASPEKT INFORMIRANJA V ZDRUŽENEM DELU**
 izvodov knjige **METODE IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH**
 izvodov knjige **POGLAVJA IZ SOCIOLOGIJE DELA**

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu knjig.
 Knjige pošljite na naslov:

.....
 (naziv OZD, TOZD ...)

 (ulica, poštna številka, kraj)

Naročeno, dne: (ime in priimek naročnika)

Žig (podpis naročnika)

V knjižnici SINDIKATI založbe Delavska enotnost je izšla nova brošura št. 20:

Joža Košir:

DRUŽBA — DRŽAVA

Politična izhodišča delegatskega sistema

Knjižica obravnava politična izhodišča, razvoj in funkcijo delegatskega sistema in delegatskih razmerij. Delo razgrinja pred bralca na kratko in shematično zgodovinski razvoj problema političnega predstavnštva od prvih oblik do današnje jugoslovanske koncepcije, ki jo je uzakonila ustava leta 1974.

Delo magistre Jože Košir deloma posega tudi v analizo dose-
 danjih izkušenj v delovanju delegatskega sistema in uresničevanja delegatskih razmerij. Nakazuje tudi nekatere smeri za izboljšanje sistema in razmerij. Prav v tem je posebna vrednost tega dela.

Iz predgovora, ki ga je napisal dr. Bogdan Kavčič

Cena 65.— din. Brošure lahko naročite na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, ali kupite v naši knjigarni na T. včarjevi 5 v Ljubljani.

NAROČILNICA

Nepreklicno naročamo izvod(ov) brošure št. 20.

Naročeno nam pošljite na naslov:

.....
 (ulica, poštna št., kraj)

Naročeno, dne:

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu brošur.

.....
 (podpis naročnika)

Žig

Kozerija

Humoreska

Nazaj k naravi!

Jože Olaj

Klicu narave ne moreš ubežati. Zato so kmalu po tistem, ko se je začel množični beg z dežele v mesto in mesteca, mnogi zneznada začutili, da jim v novem okolju, v katerega so priklovrtili na vrat na nos, nekaj vendarle manjka. Zahrepeneli so po dobri stari naravi.

Omenjena dobra stara narava ima tisoč svojih obrazov pa so tako nekateri zahrepeneli po enem, drugi po drugem, tretji po tretjem in tako dalje. Nekaterim je zadoščalo že to, da so se v hrepenenju po dobri stari vaški gostilni od časa do časa zapili v bifeju nove samopostrežne trgovine sredi stanovanjskih blokov. Drugi pa so v skopo odmerjenih kvadratnih centimetrih blokovskih stanovanj želeli ustvariti bujno zelenje, kakršnega premore prava, »domača« narava na svojih vrtovih, poljih, travnikih in gozdovih. Nakupili so si lončkov, cvetja, kemikalij in knjig o cvetlicah ter z vsem omenjenim obložili svoje balkone, okenske police, radiatorje, knjižne police, mize, stole, hodnike, predsobe, kopalnice in sploh razpoložljive stanovanjske površine.

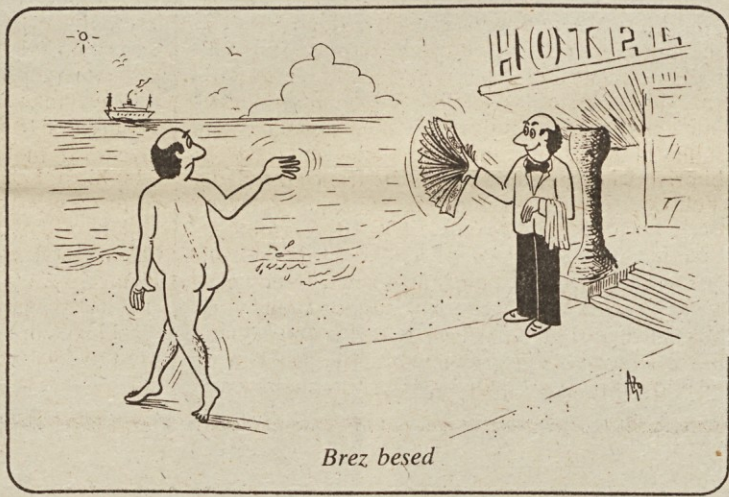
Hrepenenje po zelenju in cvetju pa je po svoje samo ena od oblik hrepenenja po zemlji. Naslednji korak je zato predstavljala želja po nekoliko večjem koščku zemlje: po vrtičku ali pravem velikem vrtu z zelenjavo, sočivjem, krompirjem, koruzo... Nekateri so si poiskali možnosti za tovrstno vračanje k naravi blizu svojih bivališč, čeprav v najetem koščku zemlje, drugi so se začeli ozirati za zazidljivimi ali nezazidljivimi zemljišči. Resda so bila le-ta že od nekdanj draga kot zafran, vsaj v primerjavi s tisto zemljo, ki zunaj, na deželi predstavlja »pravo« naravo, toda kaj si moreš: vrniti

se je vendar treba k naravi, pa naj velja, kolikor hoče!

Premožnejše plasti tistih občanov, ki so sicer želeli živeti sredi najbolj prometnega in živahnega okolja, pa hkrati imeti od časa do časa neposreden stik s »staro« naravo, so si začele po deželi iskati koščke zemlje, na katerih bi si postavili manjša ali večja občasna bivališča: za konec tedna za počitnice ali samo zato, da bi sosedje v mestu vedeli za to. Po vsej deželi so zato začele rasti okusne in neokusne hišice, za katere v dobrem starem »naravnem« jeziku niso našli primerne imena, pa so jim lepo po tuje začeli govoriti vikendi pa vikendice. Večina tovrstnih hišic ima z zemljo in naravo le toliko stika, kolikor to predstavlja njihova lega, njihovi lastniki in obiskovalci pa tako, da tam spijo, kurijo ognje in cvrejo »prave« (slovenske) čevapčiče in ražnjiče ter se od časa do časa zapijejo kot v dobri stari vaški gostilni ali v bifeju nove samopostrežne trgovine sredi stanovanjskih blokov v mestu.

Manj premožnejše plasti občanov, ki žive sredi modernega urbaniziranega vrveža, pa se v naravno okolje vračajo ali z avtomobili ali z vlaki in avtobusi. Tudi ti se sicer med tednom na naravo izvečine požvižgajo, od petkovega popoldneva do nedeljskega večera pa bi zanjo dali dušo. Prihajajo na deželo, potrgajo cvetje, pohodijo (tudi užitne) gobe, ki jih ne poznajo, natresejo na tone odpadkov, napravijo veliko hrušča in trušč, prekolnejo postrežbo, jedačo in pijačo v podeželskih gostilnah in hotelih — in se vrnejo na svoje domove. In se pridružajo, kako so se ondi »zunaj«, kjer so bili, tako ali drugače namučili, kako je letam vse skupaj tudi še zelo zaostalo, »neposodobljeno«.

In seveda, premnogi od tistih, ki se tako ali drugače vračajo k naravi, vedo na ves glas povedati, da je naše »pravo«, naravno okolje vse bolj zanemarjeno in kako nezaslišano je, da se za njegovo reševanje ne zavzamemo bolj kot doslej...

Skrbi zaradi sončarice

Janko Špiček

— Kaj si že vsega izkoristil? Si prišel že na delo?

— Ne, prekinil sem. Še petnajst dni ga imam, tovariš direktor.

— A kako to, da si prišel z morja pred rokom. V našem pravilniku vendar izrecno piše, da je možno dopust izkoristiti v dveh delih samo...

— O, vem, vem, tovariš direktor. V mojem primeru gre prav za to, za prekinitev zaradi potrebe službe.

— Teja pa ne razumem. Kolikor lahko kot glavni presodim, pri nas ni izrednega stanja. Vse teče natančno po planu: produkcija, prodaja in dopusti. Ne vidim razloga, zakaj si se vrnil. Tudi če bi si hoteli, si s teboj ne moremo pomagati, saj niste sklepčni.

— Mislim, da bi bilo koristno, če bi se čimbolje pripravili za september, tovariš direktor...

— Kaj se tudi na dopustu ne moreš malo raztresti? Tako hudo, da bi se morali med dopusti pripravljati za september pa spet ni. Ne gori voda, bo že nekako!

— Če ne bomo že zdaj zagrabili, akcija ne bo stekla.

— Kakšna akcija?

— Akcija za stabilizacijo vendar!

— Aha! Ja, saj smo že sprejeli akcijski program, ne? Kaj ni to dovolj? Doklej pa, misliš, da se bomo še vrteli okrog tega problema. Saj vso pomlad nismo drugega počeli, kot govorili: stabilizacija, stabilizacija! Vsem nam je začelo to že krepko presedati. Zdaj so vendar dopusti, dragi moj. Kje pa živiš? Na luni? Izključi se!

— O, ne, tovariš direktor, se ne morem. Z vsem sem bil ves čas na tekočem: sindikalni dom ima naročene vse glavne časopise.

— No, in?

— Na konkretne akcije za stabilizacijo ni pravega odmeva!

— Kako, da ga ni? Povsod jo podpirajo — od občine pa do vrha.

— A zakaj rastejo cene, če jo podpirajo?! Zakaj slaba oskrba trga, pomanjkanje sadja in zelenjave, mleka in kruha sredi turistične sezone?!

— Takih in podobnih ti lahko tudi jaz nadrobim ničkoliko. Zato pa še nisem toliko neumen, da bi jo sredi dopusta meni nič tebi nič primahal v službo. Te stvari naj rešujejo tisti, ki so za to dogovorni. Midva že ne bova preokrenila vsesplošnega toka. Ali pa misliš, da lahko? Če tako misliš, predlagaj!

— Ja, saj prav zato sem se vrnil. Mislim, da moramo začeti pri koreninah.

— Kako vendar?

— Časopisi pišejo, da ima prebivalstvo veliko več denarja v rokah kot podjetja. To pa pomeni, ne, da se denar prehitro pretaka iz proizvodnje v potrošnjo, kar povzroča na eni strani nelikvidnost v proizvodnji, na drugi pa se povečuje pritisk na blagovne fondе.

— Naša ekonomika sicer ni tako preprosta, kot misliš ti, vendar imaš precej prav: večina denarja je v bankah in pri prebivalstvu, ne v gospodarstvu.

— No, vidite, tovariš direktor! Zdaj pa k stvari! Če hočemo izboljšati likvidnost gospodarstva, moramo nekako zavreti ta denarni tok, to pa je zmanjšati prejemke prebivalstva, s tem v zvezi pritisk na blagovne fondе.

— Že vem, na kaj misliš! Vendar ti moram reči, da nas politika zategovanja pasu...

— Dovolite, naj povem do konca! Politika zategovanja pasu nas res ne bi daleč pripeljala,

zato predlagam, da bi zavirali denarni tok od produkcije k porabi diferencirano, pač glede na slojevitost naše družbe.

— Kje si se pa spet teh besed nalezel. Diferencirano? Kje?

— Ja, pri nas vendar!

— Zakaj pa pri nas?

— Prav bi bilo, če bi bili tudi mi kdaj kakšen zgled.

— No, no, nadaljuj!

— Tistega sloja zaposlenih pri nas, ki najmanj zasluži, ni mogoče bolj pritisniti, zato ga je treba pustiti na miru. Vsi drugi pa bi lahko nekaj prispevali za stabilizacijo. Zračunati je potrebno, koliko stane, če redno ješ, piješ, stanuješ in tako naprej v smislu stroškov za štiričlansko jugoslovansko družino, kar pa od vsake plače ostane, naj gre za obvezno sanacijsko posojilo našemu gospodarstvu: Tudi sam sem pripravljn podpreti to akcijo štiri, pet mesecev, hočem reči, s takšnim minimumom dohodkov, samo da bodo enkrat gospodarski računi v jugoslovanskem globali v redu in da ne bo več toliko jamranja po časopisih.

— Jaz pa ne, dragi moj! Pa tudi Tone in Janez in Štefan ne! Nihče iz kolegija? Ali veš, kaj zdaj propagiraš?

— Ja, radikalno akcijo za stabilizacijo!

— Figo! Čisto uravnalovko! Tudi če bi ti kdo pri nas kot predsedniku sveta nasedel, ali misliš, da nas bodo kje posnemali? Janez, to je sončarica ali kaj?

— Ampak, če bi vi rekli ljudem kakšno dobro besedo...

— Jaz že ne!

— No, vidim, da sem imel kar prav.

— Kaj si imel prav? Da si prekinil dopust?

— Ne to. To je bila neumnost. Proti toku ni mogoče plavati. Mislim tisto, kar sem rekel o slojih.

Nagradna križanka št. 30

Rešitev pošljite do 22. avgusta 1979 na naslov: TOZD Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4 s pripisom na ovojnic: Nagradna križanka št. 30 Nagrade so 200, 150 in 100 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 28:

start, Jordaens, kota, Karel Destovnik Kajuh, Onek, Ras, stog, Atene, patareni, Komenda, Ir, oni, Anna, omara, Riko, Larak, enačaj, DŠ, San, Ararat, kit, Rakek, minoriti, Šiva, Alain, Ives, Potočka zijalka, Neca, Andreas, Nanos.

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 28:

1. nagrada 200 din: Vladimir Novak, 64226 Žiri 87; 2. nagrada 150 dinarjev: Anita Hofbaur, 62380 Slovenj Gradec, Kajuhova 6; 3. nagrada 100 dinarjev: Simon Sveto, 68340 Črnomelj, Kajuhova 4.

Nagrade bomo poslali po pošti.

DE	NEMSKO IME ZA SLAVKOV	PISMENI IZVID O USPEHU - IZKAZ	NEUMNEZ. BUTEC	NEVARNA BOLEZEN	HRIB PRI BEOGRADU	HEKTAR	GRŠKI JUNAK PRED TROJU	RODNOST, NARAVNI PRIRASTEK	PRIPADNIK AMERIŠKE VERSE LOČINE	ITALJANSKA IGRALKA MANGANI	SESTAVIL R. N.	IGRALKA GARDNER	ZLODEJ, VRAG	TURCIJA	GESLO FR. REVOLUCIJE (LEGALITE)	JUTRANJA PADAVINA	NAŠ NAJVEČJI POLOTOK	MOČNO ČUSTVO, POZELENJE	VRSTA UMETNEGA GNOJILA	
POKRIVALO IZ ASTRAHANA										TISKARSKA ZVEZDICA										
UJV										LAT. VEZNIK										
GOZDNA PTICA Z VREŠEČIM GLASOM														CVETLICA						
ZNACILNI PREDSTAVNIK				GL. MESTO ZAMBIJE							REKA V BOSNI, PRITOK UNE	LETovišče PRI KOPRU	DANSKI OTOK							
EMIL CERNE			DEL TEDNA				LESKOVAC			ZNAMKA JAP. AKU STIČNIH APARATOV				VISOKE IGR. KARTE						
VEČJA TEKOČA VODA			KOŠČEVO ORODJE				FR. MESTO V POKRAJINI ARTOIS			ALUMINIJ			SKOTSKA REKA							
MESTO V UKRAJINI V SZ					SODOBNIK KELTOV					MALIK			DRŽAVNA BLAGAJNA						TINA TURNER	
SREDIŠČE ROMUNSKJE MOLDAVIJE					DEL TENIŠKE IGRE				FILMSKI ODLOMKI										STARJEŠI JAPONSKI TELOVADEC	
FEVD. RED. OSEBNA ODVISNOST KMETA OD GOSPODA					VELIKO KANADSKO JEZERO				ASTATLI					GLASBENO ZNAMENJE					SARAJEVSKA TOVARNA AVTO-MOBILOV	
ZALOŽBA OBZORJA														TELOVADNO DRUŠTVO					SATIRIK BUCHWALD	
			PESTNER				OTOČEK V PRESHAN-SKEM JEZERU				JEKLAR, KOVINAR									PRIORITETA

Uspešen skok čez Ljubljansko barje

Tekst in fotografije: Andrej Agnič

Številni vozniki avtomobilov, ki se ob konicah po polže pomikajo od Ljubljane proti Vrhniki, z zavistjo opazujejo širok prazen asfaltni trak novega odseka avtoceste. Še mesec dni. Kdor se pogosteje vozi proti Vrhniki, ve, da bi naj vrstico na tem odseku prerezali 15. septembra. Se bo to tudi zgodilo? Na zamude gradbincev smo že tako vajeni, da v 15. september le redko kdo verjame. Sicer pa si misli večina, če smo lahko čakali leta bomo...

»Odsek od Dolgega mostu do Vrhnike, to je 12.850 metrov štiripasovnice bo odprt 15. septembra. Mora biti!« nam je zatrnil vodja nadzora inž. Dragotin Stankovski. »Lahko rečem, da dela tečejo po načrtu. Res smo ga spreminjali, bile so tudi objektivne težave, vendar... Na nekaterih nadvozih delajo sedaj tudi vse sobote in nedelje po dvanajst in več ur.«

»Za rok vemo. Pa še kako! Težko bo šlo.« Nič kaj samozavesten ni bil Gradisov delovodja na gradbišču največjega nadvoza. Na dvajsetih stebrih-pilotih globoko zaritih v barjanska tla so te dni že začeli betonirati 170 metrov dolgi lok vozišča.

»Najtežje je sedaj za nami. Opaži in železna armatura so praktično gotovi. Čakajo nas še stranski hodniki, ograja pa asfalt in še druge malenkosti. 15. september? Pravijo, da mora biti!« To pa je izvenelo kot zagotovilo, da se bomo v drugi polovici naslednjega meseca res že lahko peljali po tem odseku avtoceste.

»Tri leta bo 15. septembra, kar smo začeli graditi ta odsek,« je pripovedoval inž. Stankovski. »Ni bilo lahko, predvsem zaradi barjanskih tal. Svet za barje, v katerem so bili strokovnjaki iz Geološkega zavoda, Fakultete za gradbeništvo in geodezijo in re-

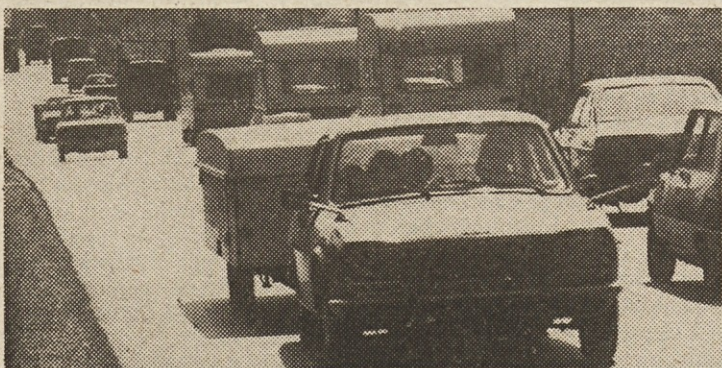
publiške skupnosti za ceste je izdelal in proučil malo morje inčič, kako ukrotiti približno 5 kilometrov nemogočega terena. Odločili smo se za način, ki v svetu še ni bil uporabljen. Preizkusili smo ga na 60 metrih. Uspelo je z minimalnimi odstopanji od predvidenih učinkov.«

Inž. Stankovski nam je sicer natančno opisal način dela z 8 oziroma 9 plastmi različnih materialov. Če smo ga prav razumeli, so bodočo traso brez kakršnihkoli izkopov prekrili s posebno porozno plastično maso in jo krepko obtežili z navoženim materialom. Še prej pa so zelo na gosto postavili navpične, ponekod tudi do 12 metrov globoke drenažne stebre. Voda, ki jo je v barjanskih tleh kar precej, je pod težo nasipa začela odtekati po drenažnih stebrih. Najprej navgor in potem skozi posebno porozno plast na obe strani trase.

Podlaga se je v enem letu tako izsušila, da je bila primerna za gradnjo ceste. Zanimivo je, da se je obtežilni nasip v tem letu posedel v poprečju za 1,5 metra. Ponekod celo več. Seveda pa je tudi zgornji ustroj še vedno prilagojen tako dobljeni, ne posebno trdni podlagi. Cesta se bo še vedno malenkostno usedala, vendar sedaj enakomerno na vsej površini.

»Strokovnjaki, ki načrtujejo ceste prek podobnih tal iz vse Jugoslavije, pa tudi iz tujine, celo iz Brazilije, so si ogledovali gradbišče. Še posebej so se zanimali za rezultate prvih poskusov,« je še dodal inž. Stankovski.

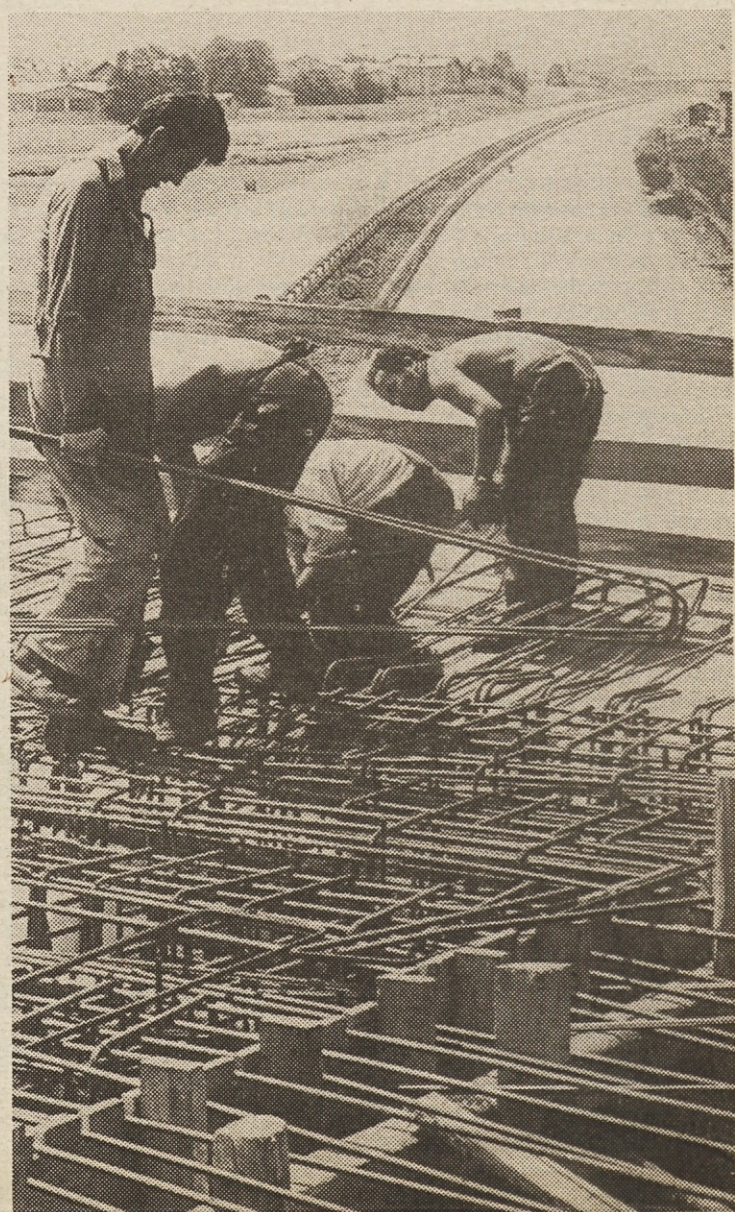
Kaj pa po 15. septembru? »Za južno obvoznico že opravljamo poskuse. Tam je podlaga še slabša in bomo morali najti še boljšo rešitev,« je sklenil svojo pripoved inž. Dragomir Stankovski.

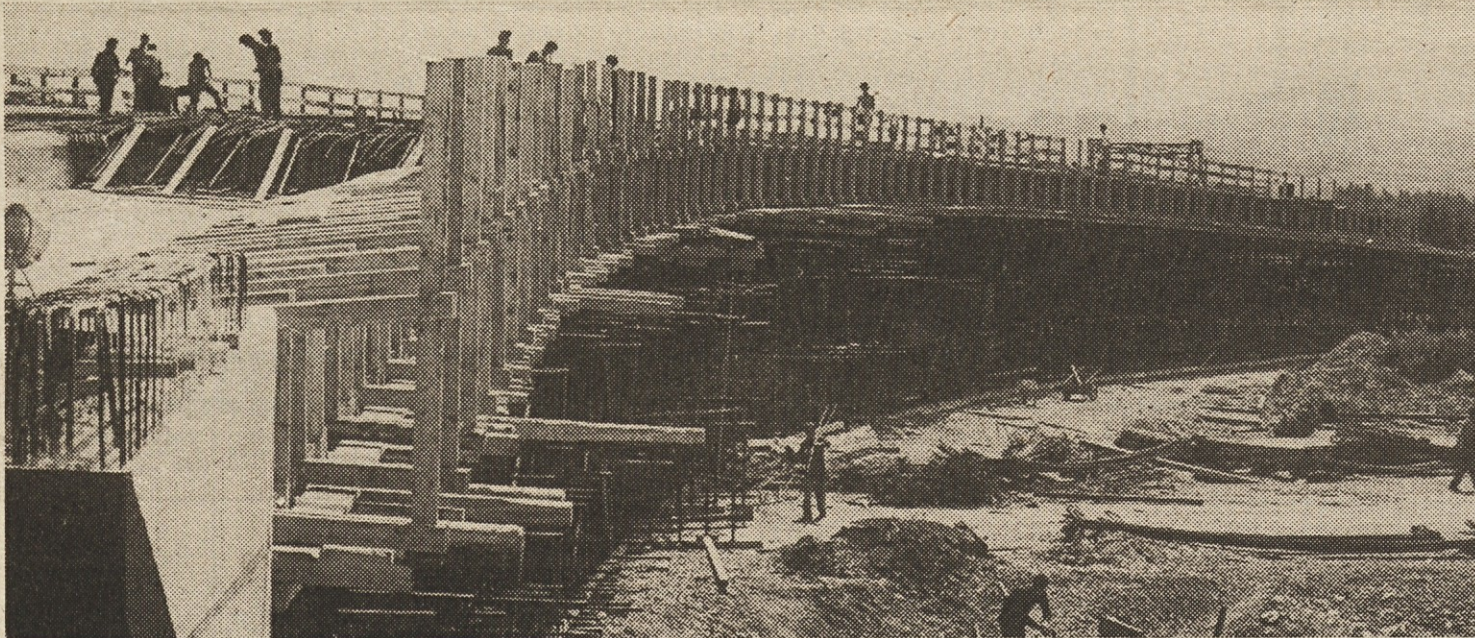
Fotografija, ki bo čez mesec dni le še dokument preteklosti

Zdaj imajo glavno besedo »finašerji«

120 ton železa je bilo potrebno vgraditi v izstopni nadvoz pri Dolgem mostu

Na jekleni pajčevini je že postavljeno ogrodje novega izvoznega nadvoza. Samo za prvo fazo betoniranja bodočega cestišča bodo porabili 600 kubičnih metrov betona

»Dela gredo h koncu in jedilnice so nam že podrli, zato...«

Dopust na kmečkem dvorišču

Kmečki turizem pri nas v Sloveniji je že nekaj let na pohodu. Vse več kmetov je, ki se odločajo za to dopolnilno dejavnost, in še več takih, ki bi želeli preživeti dopust na kmetih. Veliko govorimo in nekaj smo tudi že storili za razvoj tovrstnega turizma pri nas. Bržčas pa še vedno premalo, saj so mnoge stvari še vedno nedorečene, prepuščene posameznim občinam ali celo posameznikom v njih.

Tokrat smo obiskali turistično vas Šentanel nad Prevaljami na Koroškem. Vas, v kateri se skoraj vsi kmetje ukvarjajo s turizmom. Dva med njimi nudita turistom tudi celodnevni penzion. Pogovarjali smo se z gosti na Pečnikovi kmetiji, ki lahko sprejme tudi do dvajset dopustnikov.

Brata Josip in Zvonko Pomykalo iz Zagreba prav te dni letujeta v Šentanelu. Seveda z družinama.

»Prvič smo se odločili za dopust na kmetih,« je povzel Josip. Oba brata sta člana orkestra Zagrebških solistov. »Po gostovanju na Ravnah v začetku leta so nas gostitelji povabili na kosilo k Pečniku. Všeč nama je bilo tu in že prvomajske praznike smo preživeli v Šentanelu. To je bilo naše prvo srečanje. Lahko bi rekli preskus kmečkega turizma, ki je, kot vidimo, v Sloveniji dosegel že zelo visoko raven. Prepričan sem, da najvišjo v Jugoslaviji.«

»Ni težko odgovoriti, zakaj smo se odločili za kmetijo,« je povzel Zvonko. »Tu je predvsem mir, čist zrak in slikovito okolje. To pa mislim, da je tisto, kar posebno mestni človek v današnjem tempu življenja tudi potrebuje. Če naletiš na kmeta, kjer se ne počutiš kot brezoseben hotelski gost, ampak prej družinski član, si res ne moreš želeči česa več.«

»Kaj počnemo? Veliko hodimo,« je spet povzel Josip. »Še preden smo prišli, smo si naredili načrt, ki se ga tudi dosledno držimo. Vsak dan vsaj pet ur hodimo po bližnjih in daljnih gozdovih in hribih. Nekaj ur dopoldne in nekaj ur popoldne. Malo dlje tudi spimo, včasih pa pomagamo na kmetiji, če je za to priložnost. Pravzaprav pa pri Pečniku nimamo kaj prida opraviti, saj ima kmetijo popolnoma mehanizirano. Še sedaj težko razumem, kako moreta mož in žena pa dvanajstletni sin upravljati kmetijo z dvanajstimi kravami, z ne vem koliko prašiči in z štiridesetimi hektarji zemlje.«

Sicer pa so bili soglasni v oceni: »Dobro se počutimo, nismo razočarani in drugo leto bomo še prišli.«

Andrej Agnič